

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Sancti Gregorii Papæ Primi Cognomento Magni Opera

In Tres Tomos Distributa. Ex quamplurimis MSS. Codicibus emendata ;
Additæ Sunt Quædam Notæ in Dialogos & Epistolas ejusdem S. Gregorii

Gregor <I., Papst>

Lutetia Parisiorum, 1675

Capvt V.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-75090](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-75090)

vel prima sunt parte. Aut fortasse primum locum A
virginitas tenet, secundum continentia, tertium
conjugalis vita, ultimum conversio peccatorum.
In extrema igitur civitatis parte rex ungitur: quia
sancta Ecclesie rector ordinatur, pro peccatoribus,
non pro iustis. Hinc enim per semetipsum Veritas
dicit: *Non veni vocare iustos, sed peccatores ad poenitentiam.* Hinc iterum dicit: *Non opus habent sani medico, sed male habentes.* Sed puerum Saulis
spiritualem sensum designare diximus. Quid est ergo,
quod praece dere & transire à Samuele imperatur?
Sed praece dit puer, quando hoc agitur, quod
à spiri tuali sensu nobis suggeritur, non quod à mo-
tu carnali imperatur. Sed quosdam praece dit & tran-
sit, quosdam praece dit & non transit. Non transit
quidem praece dens puer arrogantes, transit humi-
les: nam dum arrogantes magna & spiri tualia agunt,
in oculis suis magni sunt. Quasi enim secum habent
pueram, quem sequuntur, qui in spiri tualibus, quae
agunt, spiri tuales se esse gloriuntur. Quibus profecto
Propheta exprobrat, dicens: *Va qui sapientes estis in oculis vestris, & coram vobismetipsis prudentes.* Electi
ergo in omnibus, quae agunt, esse quidem spiri tuales curant, & tenere se spiri tuales vitant. Magni
quidem sunt merito, humiles aestimatione: quia
semper magna agunt, sed in eisdem magnis se mag-
nos nunquam aspiciunt. Quasi ergo puerum, quem
prae mittunt, transire faciunt, cum spiri tualem sen-
sum praesentem habent in opere, sed longè ab aesti-
matione. Quid verò est, quod paulisper subsistere
prae cipitur, ut ei verbum Domini indicetur? Sed
paulisper subsistit, praemisso puero, qui ad horam
se proprio arbitrio subtrahit, & alienam voluntatem
facit. Transire ergo facit puerum, & paulisper sub-
sistit, qui ad praecceptum majoris illa etiam, quae pu-
tat spiri tualia, deserit: deserit, ut ea, quae sibi jun-
guntur, efficere convenienter possit. Quod certè
ordinando praedicatori convenit: nam dum pondus
pastoralis curae considerat, & infirmitatem suam,
hoc sibi se praecedens spiritus dicit: quia tantum
onus tam infirmus indigne suscipit. Praetermittat ergo
non solum, sed transire faciat puerum: ut non ar-
bitrium suum sequatur, sed illud suscipiat, quod ei
melioris provisione decernitur. Et de subsistente pro-
tinus additur.

CAPUT V.

Cap. X. **T** Vit autem Samuel lenticulam olei, & D
1. Regum **effudit super caput ejus.**

Hoc profecto hac unctio ne exprimitur, quod in
sancta Ecclesia nunc etiam materialiter exhibetur:
quia qui in culmine ponitur, sacramenta suscipit un-
ctionis. Quia verò ipsa unctio sacramentum est, is
qui promovetur, bene foris ungitur, si intus virtute
sacramenti roboretur. Ipsas ergo olei virtutes prius
videamus attentius. Oleum quippe liquoribus aliis
superfertur, oleum ignem fovet, oleum vulnera cu-
rare consuevit. Per illud ergo misericordiae bonum
significat, quia scriptum de Domino est: *Miserationes*
eius super omnia opera eius. Quia ignem fovet,
praedicationis gratiam designat, quae electorum men-
tes illuminat. Quia verò vulnera per oleum curan-
tur, hoc profecto insinuat, quod detergenda sunt
vulnera peccatorum. Ungatur ergo caput regis,
quia spiri tuali gratia mens est replenda doctoris. Ha-
beat in unctio ne sua oleum, habeat misericordiam
abundantem, quae sibi virtutibus aliis praefertur.
Habeat oleum, ut dum ardorem sancti Spiritus in se
nutrit, lucere vehementer aliis per verbum possit.
Habeat nihilominus oleum medicinae, ut sapienter
disponat, qualiter peccatorum foetores tergat, & æ-
gras mentes saluti restituat. Sed lenticulâ Saul ungi-
tur, non pro praesignanda doctrina, sed ad exprimen-
da futura. Lenticula quidem parvum est vas. Quid

ergo est, quod lenticulâ olei Saul ungitur, nisi quia in
fine reprobatur? Nam quia obedire Deo postea no-
luit, à Samuele audivit: *Quia projecisti sermonem Do-*
mini, projecit te Dominus, ne sis rex. Velut enim lenti-
cula olei parum habuit, qui spiri tualem gratiam pro-
jiciendus accepit. Quod in rectoribus quoque sanctae
Ecclesiae convenienter accipitur. Pleurumque enim
culmen praelationis accipiunt, qui in charitate Dei
& proximi perfecti non sunt. Quendam namque af-
fectum charitatis habent, sed plenitudinem ejus non
habent. Illa ergo rudis & imperfecta mentis affectio,
quid est nisi lenticula olei? Nam dum ungit caput,
& non replet: tota quidem effunditur, sed parum
exhibet. Et contra autem cum electus rex ungi praeci-
pitur, eidem Prophetae Dominus ait: *Imple cornu*
inum oleo, & veni mitam te ad Isai Berhlemisem:
providi enim in filiis ejus mihi regem. Hinc est, quod
idem electus rex plenitudinem unctio nis suae Dei lau-
dibus imputans, ait: *Impinguasti in oleo caput meum,*
& poculum meum inebrians quam praclarum est. Qui
ergo gratiam unctio nis non perseveraturus accepit,
dispensante Deo, per illius vasis liquorem ungitur,
quo uncti defectio signaretur, sequitur:

Et osculatus est eum, & ait: Ecce unxit te
Deus super hereditatem suam in principem,
& liberabis populum ejus de manu inimico-
rum ejus, qui in circuitu ejus sunt.

Ad culmen sanctae Ecclesiae rector ducitur, ut hoc
officium habeat, quo inter Deum & homines pacem
ponat. Peccando etenim, inimicitias creatoris incur-
rimus. Dum ergo ad peccatorum correptionem re-
ctor ponitur, illud de medio tollit, quod Dei nos
inimicos fecit. Bene ergo Samuel Saul caput oscula-
tus fuisse perhibetur. Prophetae namque osculum de-
fixum ille portat in capite, qui reconciliationis no-
strae suffragium portat in mente: cum videlicet in se
nulla gerit fomenta divinae discordiae, qui in mente
paci reddere discordes studet. Osculato ergo princi-
pe, dicitur: *Unxit te Deus in principem super heredi-*
tatem suam. Quasi rebus eum admonet, dicens:
Qui te ad hoc positum nosti, ut peccati inimicitias de-
beas solvere, quod in aliis destruis, in te non debes
retinere. Nonnulli etenim & unguuntur, & osculum
non accipiunt; liberare populum Domini satagunt,
sed se inimicorum jugo subjicere non pavescunt.
Nam qui aliis bona praedicat, quae non agit, quasi
osculum dat, quod non accipit. Amicos etenim
Dei alios facere quaerit, & ipse inimicus esse non de-
finit. Inimicitias peccati in se aedificat, quas in aliis
destruere per verbum tentat. Quia ergo ille solum
praeminet utiliter, qui per affectum magnae chari-
tatis Dei amicus est, Samuel caput regis osculatus
fuisse dicitur. Hinc ipsa Veritas prius osculatur, quos
ordinat: deinde ad liberandos alios mittit. *Vos, ait,*
amici mei estis, deinde addidit, dicens: Postui vos,
ut eatis, & fructum afferatis, & fructus vester ma-
near. Hinc item resurgens à mortuis dicit: *Pax vo-*
bis, deinde subdit: Quorum remisistis peccata, re-
mittentur eis: & quorum retinueritis, retenta sunt.
Ut velut osculum pacis in eorum mente figeret, quos
E peccati odia solvere praecipisset. Osculatus ergo rex
super hereditate Domini constituitur, quia electus
doctor eligitur, ut fidelibus subditis dignitate praemi-
neat, sed de praelatione sua non suum, sed Domini
lucrum quaerat. Quare ad hoc constitutus asseri-
tur, ut qui sub eo sunt, de inimicorum manibus li-
berentur. Hereditas Domini multitudo fidelium est.
Omnis ergo saecularis intentio removetur, cum rex
super hereditate Domini unctus asseritur. Unctio-
nis ergo fructus est, cultus divinae hereditatis. Il-
le ergo officium unctio nis exequitur, qui sola
quaerit lucra animarum. Super hereditate quippe
Domini in principem se unctum meminit, qui hoc

solùm de terrena dignitate quærit, quod per suum ministerium Christus quæsit. Hoc igitur verbo negligentium rectorum intentio reprobat. Audiunt namque, quia super hereditate Domini uncti sunt: quia de terra Dominus non nisi electos quærit; norunt, quod non terræ latitudinem, non auri copiam, non divitiarum affluentiam, sed fideles suos hereditatem suam dicit, & tamen terrenum quærere, & quod perit, congregare non desunt. Ad id, quod Dominus non quærit, tota sollicitudine intendunt; & quod solùm quærit, quærere negligunt. Dicitur ergo, in quo se negligentes aspiciant, dicitur, in quo boni meliores fiant. *[Vixit te, inquit, Deus in hereditate sua in principem.]* Quasi dicat: Hereditatem suam tuam fecit, vide ut tu in ea aliter non regnes. Liberabis ergo populum de manu inimicorum, qui in circuitu ejus sunt. Grandis labor prædicatori præcipitur per hoc, quod inimici in circuitu esse referuntur. Satis enim grave prælium esset, si in una parte malignorum spirituum sævitiam tolerarent. Hinc per Prophetam denunciatur, dicit: *In circuitu impij ambulans.* Hinc beatus Petrus exhortans, ait: *Adversarius vester diabolus, tanquam leo rugiens, circumquærens quem devoret, cui resistite fortes in fide.* Inimici igitur nostri in circuitu nostro sunt, quia immundi spiritus cogitationi nostræ, verbo, & operationi semper insidiantur. Nam dum prava nobis suggerere appetunt, ab una parte sunt: cum ad mala pertrahunt, eorum prælio ab alia parte pulsamur: cum ad mala opera invitant, ex parte reliqua bellum excitant. In circuitu ergo hostes habemus, qui in omni, quod cogitamus, loquimur & operamur, malignorum spirituum bella patimur. Sed quia non à bello, sed de manibus inimicorum liberare populum dicitur, magna virtutis insignia prædicatoribus adscribuntur: quia non solùm liberos, ne capiantur, debent protegere, sed etiam captos de eorum servitute liberare. Hoc autem tunc à regibus nostris agitur, quando illi per eorum prædicationem respiciunt, qui per audaciam transgressionis subjecti sunt jugo diabolica potestatis. Quod profectò agere illi solummodo prædicatoribus possunt, qui ad culmen regiminis divina ordinatione perveniunt. Nam quos omnipotens Deus ordinar, ad toleranda prælia antiqui hostis mittit, sed eos inter ipsa bella non deserit, quia milites suos protegit, & victores facit. Sed cum sancti viri ad primatum sanctæ Ecclesiæ sustoluntur, vehementer expavescent, ne onus tantis ordinis sibi iudicio hominum sit impositum, non ordinatione conditoris. Ad robur ergo humilium dantur signa, quibus se à Deo, non ab hominibus, electos sciant. Quare & Samuel subjungens, ait:

Et hoc tibi signum, quia unxit te Deus in principem. Cum abieris à me hodie, invenies duos viros juxta sepulcrum Rachel, in finibus Benjamin, in meridie salientes magnas foveas, dicentque tibi: Inventa sunt asina, ad quas ieras perquirendas, & intermissis, pater tuus asinis sollicitus est pro vobis, & dicit: Quid faciam de filio meo?

Quasi enim humilii pastori, & de tanto ministerio trepidanti dicat: Tu idcirco trepidas: quia an sit ex Deo hoc, quod de te actum est, nescis; sed quia hoc scire potes, trepidare non debes. Hoc igitur tibi signum, quia te non homo, sed Deus in principem unxit: duo videlicet viri illi tibi dicent: *[Inventa sunt asina, ad quas ieras perquirendas.]* Quasi dicat: Si illos duos viros inveneris, & hoc tibi dixerint, scito, quia te Deus principem, non ego constitui. Quid ergo duo viri isti nobis, nisi perfectos quosque sanctæ Ecclesiæ prædicatoribus designant? Duo quidem

S. Greg. Tom. III.

A sunt: quia perfecti in utroque præcepto charitatis viri, quia in sancta conversatione robusti. Qui juxta sepulcrum Rachel inveniri perhibentur, quia per contemplativæ vitæ studium divisi sunt ab intentione sæculi: & dum animarum lucra quærunt, non sunt sepulti. Per Rachel quippe contemplativæ vitæ speciositatem signari, venerabilium Patrum indubitata sententia est. Juxta sepulcrum ergo Rachel stant viri, quia sic supernæ contemplationi perfecti doctores vacant, ut sanctæ Ecclesiæ sollicitudinem gerant. Juxta sepulcrum Rachel stant, quia statum boni operis dirigunt per virtutem contemplationis: & quia nihil gerunt in opere, nisi quod contemplando disponunt. Et quia in ipsa altitudine supernæ contemplationis non præsumptionem suam, sed rationem sanctæ Ecclesiæ tenere student, sepulcrum Rachel in finibus Benjamin esse describitur. Ut jam dixi, in Benjamin, qui filius dexteræ dicitur, Redemptor humani generis designatur. Fines ergo Benjamin regulæ sanctarum scripturarum sunt: de quibus profectò finibus scriptum est: *Ne transgrediaris terminos, quos posuerunt patres tui.* Quia ergo sancti prædicatoribus, cum summa contemplando vident, à fidei regulæ non discordant; sepulcrum, juxta quod stant, esse in finibus Benjamin rectè dicitur. Qui profectò viri in meridie magnas foveas saliant, quia per fervorem perfectæ charitatis, in qua assumpti sunt, cuncta, quæ videntur, sæculi alta despiciunt. Quidquid enim in hoc sæculo altum cernitur, non est vera altitudo, sed fovea, quæ omnes, quos in sua ambitione recipit, ad inferna deponit. Alta ergo sæculi viris spiritualibus vitanda, non appetenda sunt: quia ex occulto se aperiunt, & quos absorbendo recipiunt, ad inferna perducunt. Viri ergo spirituales foveas saliant: quia dum se per cælestes desiderium erigunt, terrena contempnunt. Velut enim visis foveis saltum dant, quando ut terrena contempnant, ad æterna bona concupiscenda se elevant. In meridie ergo foveas saliant: quia sæculum non possunt contempnere, nisi qui plenam lucem & ardorem supernæ charitatis habent. Tunc ergo Saul unctum à Domino in principem se intelligat, quando isti sibi dicent: *[Inventa sunt asina, quas quærebis.]* Inventa quippe asina Saul dicitur, quando ad colligenda animarum lucra idoneum cernunt. Quasi aliter dicat: Electum te à Deo in ministerium prædicationis non ab hominibus credas, si illi hoc de te indicant, qui dum Dei spiritu pleni sunt, quæ dicunt, non humana, sed divina esse sentiuntur. Quia ergo de nobis non nobis, sed nobis melioribus credendum est, aptè Saul à viris in meridie magnas foveas salientibus, se à Domino unctum in principem recognoscit. Sed alius est, à quo ungitur, alij, qui ipsam unctorem à Domino esse attestantur: quia omne negotium sanctæ Ecclesiæ, sicut collatione sanctorum Patrum magis probatur, ita & magis robustum est. Quasi enim signum suæ unctiois beatus Paulus tunc quæsit, quando videre Petrum Hierosolimam venit, & cum eo, & ceteris Apostolis Evangelium contulit. Non enim ab homine neque per hominem, sed à cælo, vocante Domino Jesu, Apostolatum susceperat: & tamen ministerium unctiois suæ per coapostolorum suorum collationem probat. Nam de seipso ait: *Contuli cum illis Evangelium, ne in vacuum currerem, aut cucurrissem.* Præceptor etiam Redemptoris discipulos unxerat, sed ut signa suæ unctiois agnoscerent, quasi ad salientem magnas foveas mittebat, dicens: *Tu es, qui venturus es, an alium expectamus?* Sciebat enim Joannes, quem prædicaverat, quem baptizaverat: sed discipulos mittebat, ut visis signis, quod firmius crederent, electionis suæ indicia securius tenuissent. Qui ergo ad prædicationis ordinem idonei providentur, in signum suæ electionis inventas esse peccatorum, quas quærunt, animas recognoscunt. Et quia omnipotens Deus non solùm prædicatione, sed etiam

conversatione electi doctoris gaudet, subdit, atque A ait: [Et intermissis, pater tuus, a finis, sollicitus est pro vobis, & dicit: Quid faciam de filio meo?] Patrem Saul Cis, qui durus nostro eloquio dicitur, eos designare diximus, qui verbo & exemplo docent terrena despiciere, & ad caelestem patriam per duram & asperam conversationem festinare. Hanc quoque caelestis vitæ duritiam tam in verbo, quam in vita nostri Redemptoris agnovimus. Si ergo ad summam nostræ eruditionis aspiciamus, filij Redemptoris sumus. Pater ergo noster, dimissis a finis, sollicitus est pro nobis: quia Redemptor noster sic vult nos querere salutem alienam, ut non negligamus nostram. Vult, ut vocentur peccatores ad penitentiam, sed non vult ut pereant ij, qui ipsos peccatores vocant. Vult, ut conversus peccator iustitiam, quam non habuit, habeat: sed non vult, ut iustus eam quam habet, iustitiæ palmam perdat. Intermissis ergo a finis pro filio sollicitus est, quia prædicatores suos vult ad horam ab aliorum sollicita intentione quietere, ut sibi ipsis per quietem valeant melius providere. Et quia ipsa sollicitudo sanctæ Ecclesiæ a bono rectore resumenda est, intermittitur quies nostra: quia prævenit hanc sollicitudo prior, comitatur posterior. Electus ergo prædicator vacet utilitati subditorum, vacet suæ: sed sic suæ curam habeat, ut statim ad eam, quam deserit, alienam recurrat; quia tunc conditor noster nos, quasi filios diligit, cum & subditos nostros, tanquam fratres diligimus, & ipsum quasi patrem amamus, dum per affectum sollicitudinis istis jungimur, & ad illum per quietem nostram, quam diligit, quasi ad patrem festinamus. Hæc namque dilectio quietis nostræ exprimitur in hoc, quod dicitur: [Quid faciam de filio meo?] Hoc profectò pater dicit, qui tenerè filium diligit. Hoc igitur non dicitur de præsentem filio, sed absente. Sed quia perditas a finas patris querit, ei valde dilectus est: quia qui peccatorum animas convertere prædicando nititur, Redemptori nostro jam in magna charitate copulatur. Qui certè per aliorum sollicitudinem ab eo quasi longè est, per quietem contemplationis, & affectum orationis propè. Quia ergo nos sibi vicinos esse & per contemplationem, & orationem appetit, quasi diligens pater dicit: [Quid faciam de filio meo?] Quasi dicat: Quomodo absentem illum, mihi præsentem exhibebo? Quia verò prædicationis nostræ sollicitudinem magni sanctæ Ecclesiæ viri laudant, sed sollicitudinis nimietatem vituperant, illi, qui inventas patris a finas dicunt, sollicitum patrem pro filio asserunt. Signum ergo suæ unctiois cognoscere electi possunt: quia nimirum tunc à Deo ad sanctæ Ecclesiæ culmen perduntur, cum per verba, & exempla idonei sunt ad salutem alienam, & per quietem studiosi ad suam: & cum peccatores ad caelum querunt, semetipsos ad sæculum non relinquunt, sequitur:

Cum inde abieris, & ultra transferis, & veneris ad quercum Thabor, invenient te tres ibi viri, ascendentes ad Dominum in Bethel, unus portans tres hædos, & alius tres tortas panis, & alius lagenam vini. Cumque te salutaverint, dabunt tibi duos panes, & accipies de manu eorum.

Cum bene proficere in sancta conversatione volumus, necessarium nobis est, ut electorum plurimorum nobis exempla colligamus: nam & apes componere mella nequeunt, si ea in floribus variis nequaquam legunt. Bene ergo Saul à viris aliis ad alios pervenit: quia exempla sanctorum, quò copiosius cernimus, melius edocemur. Flores quippe æternorum fructuum, sunt opera sanctorum, quæ dum superni amoris rore perfunduntur, ex eis carpinus, unde ad nostram doctrinam, & ad aliorum utilitatem replemur. Inde etenim abit, & ultra transit

Saul: quando rudis prædicator per electorum exempla proficit, & à conspecta virtute unius, ad explorandam alterius conversationem vadit. Quem sæpe delectat in aliis mirari laborem prædicationis, sæpe in aliis fortitudinem boni operis: illos loquentes veneratur, istos operantes imitari nititur. Illos aspiciet, qua pulehritudine foris fulgeant, istorum splendorem non in exteriori conversatione, sed in intima perscrutatur. Unde & bene cum transit, ad quercum Thabor venire perhibetur. Quercus enim umbrosa est arbor, & fortis. In qua profectò arbore secretior conversatio sanctorum exprimitur. Hujus namque conversationis viri, dum ad exteriora opera activæ vitæ non exeunt, quasi in umbra sunt: quia incendia tentationum sentire non possunt. Quia enim in caelesti desiderio requiescunt, quò longius amoti sunt ab amore mundi, eò & quietiores manent in umbra refrigerij. Sed umbra hæc fortis est arboris, quia conversatio sanctorum tantò validius terrena despiciet, quantò purius in amorem caelestium surgit. Fortis est etiam, quia sæculi adversa potenter tolerant, qui sola caelestia, quæ vident, amant. Et quia in magno lumine interni splendoris sunt, qui terrena respicere per amorem dedignantur, quercus ipsa Thabor esse dicitur. Thabor quippe veniens lumen interpretatur. Lumen etenim venit, quando electæ menti se interna conditoris claritas aperit. Quercus ergo Thabor dicitur: quia secreta conversatio, terrena despiciendo agit, quò intimam conditoris lucem clarius aspiciat. Secreti namque sumus, quando sensus nostros in Dei timore custodimus. Et tunc quidem veniens lumen cernimus, quia cum bene reguntur membra corporis, menti nostræ refunditur gratia conditoris. Et notandum, quia ad quercum Thabor venire dicitur, qui à salientibus foveas sollicitum pro se patrem esse sciebat. Nam prædicatores sanctæ Ecclesiæ plerumque virtutes laudant, quibus ipsi vacare non possunt. Contemplativæ quidem vitæ secretum prædicant; sed dum solliciti sunt pro subditorum custodia, illius vitæ adherere secretis vivunt. Quasi ergo Samuel dicat: Viri illi tibi contemplationis studium laudant; sed quia quòd laudant, tenere non possunt, in aliis querendum est. Inde ergo ad quercum Thabor transit, quando à sanctis prædicatoribus contemplativæ vitæ studium laudabile noscimus: sed perfectionem ejus in illis querimus, qui ad eam spiritualiter intendunt. Tres ergo viri, qui unctum regem ad quercum Thabor inveniunt, illos designant, qui in contemplativæ vitæ studio perfecti sunt. Qui bene non inveniunt à rege, sed regem illic invenire perhibentur. Non enim inveniuntur: quia absconditi sunt. Ipsi verò nos inveniunt: quia lucem suæ secretæ conversationis nobis aperiunt, cum dignantur. Non inveniuntur: quia vitam suam ab omni hominum testimonio auferunt. Sed nos inveniunt: quia per affectum charitatis nobis ad imitandum aliquid suæ lucis ostendunt. Qui item imitandas virtutes suas non profertur, nisi iis, qui magno desiderio eas obtinerè, & exercere concupiscunt. Prius ergo nos oportet ad quercum Thabor venire, ut à viris illis tribus valeamus inveniri. Nam velut jam in umbra venientis luminis sumus, quando magni summæ contemplationis desideriis inflammamur. Tunc ergo nobis tres viri apparent: quia qui se nobis desiderantibus dignantur ostendere, in custodia locutionis, cogitationis, & operis fortes sunt. Nam secretioris vitæ esse non possunt, si oculorum, cordis, & oris ostia aperta tenuissent. Quia ergo cor ab inepta cogitatione, os ab orio sermone, totum corpus à prava operatione custodiunt, tres sunt: viri autem, quia eandem custodiam fortissimè observant. Tres ergo viri nobis apparent: quia cum tales cernimus, in eis robor virtutis intuemur. Qui certè in umbra venientis sunt luminis: quia videre internam lucem conditoris

tantò clariùs possunt, quantò studiosiùs mundum cor à mundi inquinatone custodiunt. Talibus quidem à mortuis resurgens apparuit Dominus, tales replevit Spiritus sanctus. De illo etenim secreto dicitur: *Cum sero esset una sabbatorum, & fores essent clausæ, ubi erant discipuli propter metum Iudeorum.* Et rursum: *Post dies octo iterum erant discipuli ejus intus, & Thomas cum eis. venit Iesus januis clausis, & stetit in medio, & dixit eis: Pax vobis.* De alio item secreto scriptum est: *Dum completerentur dies Pentecostes, erant omnes discipuli pariter in eodem loco, & factus est repente de celo sonus advenientis spiritus vehementis, & replevit totam domum, ubi erant sedentes. Et apparere illis dispersita lingua, tanquam ignis, sedique super singulos eorum, & repleti sunt omnes spiritu sancto.* Clausas quidem januas habent, qui contra humani lapsus negligentiam officia corporis, sub forti custodia stricta retinent. Intus etiam sunt: quia in interna dilectione supernæ vitæ requiescunt. Quibus profectò resurgens Dominus apparet, quia ejus gloriam tantò clariùs aspiciunt, quantò per mundi contemptum passionis ejus mysterium strictius sequuntur. Hi etiam repleti spiritu sancto, quasi in domo possunt: quia illi percipiunt abundanter gratiarum ejus dona, qui ad ea percipienda sese, visibilia contemnendo, paraverunt. Qui bene ad Dominum in Bethel ascendere dicuntur. Bethel quippe domus Dei. Domus verò Dei quæ est, nisi domus illa, quam inhabitat lux inaccessibilis? Lux etiam inaccessibilis est, revelatio divinitatis ejus. Lux quippe est: quia à mundis cordibus qualitercumque videri potest. Planissima quidem in semetipsa replet omnia, sed abundanter replens univèrsa, non capitur. Capitur quidem, ut repleat, sed replens non capitur, quæ, repletis omnibus, non expletur. Revelatio itaque conditoris, quia tanta immensitas lucis est, ut illuminet omnia, & angustetur in nullo: dum videtur, & non comprehenditur lux est inaccessibilis. Viri ergo hi tres ad Dominum ascendunt: quia qui se in secretiori vita custodiunt, in divinæ lucis contemplatione sublimantur. Sed quia ad ipsam Dei omnipotentis speciem adhuc pertingere non possunt, in Bethel ascendere dicuntur. Quidquid enim de omnipotente Deo humana mens potest cogitare, Deus non est. Sed dum cogitando cuncta transcendit, dum quidquid potest intimæ lucis, quidquid internæ suavitatis & dulcedinis, quidquid spirituales delectationis sibi fingere, minus illa esse creditur, ad quandam lucem tamen pervenit, quæ non est Deus, sed quam inhabitat Deus. Et quia tunc electi anima mirabiliter inflammatur, mirabiliter resistitur, ineffabiliter delectatione fruuntur, cogitare compellitur, quàm ineffabilis lux, dulcedo, & delectatio sit, quæ ipse est, si tam immensa lux est illa, quam inhabitat, & non est ipse. Ad Dominum quippe in Bethel Moyses ascenderat, quando cum eo in monte loquebatur. Sed qui ad lucem pervenerat, quam inhabitat Deus, lucem, quæ ipse Deus erat, querebat, dicens: *Offende mihi faciem tuam.* De quo etiam scriptum est, quia, *Loquebatur Moysi Dominus facie ad faciem.* Quid est, quoddam facie ad faciem Moyses cum Domino loquitur, & tamen Dominum obsecrat, ut faciem suam Dominus ostendat? Sed facies Dei cognitio ejus est. Cognoscitur autem Deus per speculum, cognoscitur per seipsum. Per speculum hæc, per semetipsum in celo. Speculum verò est illa lux, quam habitat Deus: ipse autem lux illa, quæ ipse est. Moyses autem qui facie ad faciem Deum videre dicitur, & ejus faciem ad videndum postulare, quid rectius designat, quàm perfectionem electorum, qui jam speculum illius summæ lucis intuentur, sed tamen ad ipsam lucis veritatem pertingere vehementer cupiunt? Ita quidem cognitio lucis, electorum desideria satiare non novit, sed

A excitare: illa verò & satiare, & excitare. Nam tam jucunda res est, ut ineffabiliter concupiscatur: & tam plena, ut qui jam semper hanc in magno desiderio viderunt, semper ineffabili plenitudine fatiantur. Viri ergo, qui ad Dominum ascendunt, in Bethel ascendere dicuntur; quia cum multum in ista vita proficimus, videre ipsam lucem conditoris per speculum possumus, in seipsam autem minime valemus. Et quia ad hanc sublimem visionem non nisi humiles exaltantur, bene de eisdem viris dicitur: *[Quia unus tres hædos, alius tres tortas panis ferebat.]* Tres denique hædos portat, qui ore, corde, & opere se deliquisse pœnitendo considerat. Quia enim per hædos, peccatores significantur, ij, qui in extremo examine ad finitram æterni judicis statuendi sunt, hædorum nomine exprimentur. Tres ergo hædos ad Dominum portat, qui peccata operis, verbi, & cogitationis pœnitendo considerare non desinit. Et vir quidem est, & tamen hædos portat: quia peccare fortiter cavet, sed quasi peccator non desinit satisfacere. Nam vir erat, & hædos portabat, qui dicebat: *In multis offendimus omnes.* Et quia peccata, quæ confitentur, delere pœnitendo satagunt: unus tres hædos, alius verò tres tortas panis portat. Tortas quippe panis superiùs ad afflictionem pœnitentiæ retulimus: quia si panis aliquando delectationem præsentis vitæ significat, panis torquetur, cum pro præterita carnis delectatione cruciamur. Unde & rex Ezechias cum pœnitendo compungitur, delectationes regias se torturum promittit, dicens: *Recogitabo omnes dies meos in amaritudine anime meæ.* Quando etenim carnalis mens in culpæ delectationes resolvitur, quasi diem habet: quia hoc, quod agit, lætenter videt. Dies ergo mentis reproba sunt delectationes malæ. Omnes ergo dies suos peccator recogitat: quia cum per divinam gratiam respicit, satisfacere pro univèrsis malis non desinit. Priùs enim dicitur unus portare tres hædos, deinde alius tres tortas panis: ut electi cujusque virtus appareat, qui fortis est in bono opere, humilis per æstimationem, afflictus per contritionem pœnitentiæ. Et quia tantæ perfectionis esse nequeunt, nisi qui amore æternorum bonorum temporalium oblitii sunt, tertius lagenam vini portare dicitur. Lagenam quippe vini portat, qui mentem replevit calore Spiritus sancti, quo & anteriora fortiter currendo appetat, & ea, quæ retrò sunt, velut in magna ebrietatis oblivione derelinquat. Nam hædos portabat, qui dicebat: *Veni, & Christus vocare peccatores, quorum primus ego sum.* Et quia etiam tortam panis portabat, dicit: *Castigo corpus meum, & in servitutem redigo.* Sed quasi amphoræ vino ebrius, dicit: *Qua retrò sunt obliviscens, ad ea verò, quæ sunt priora, extendens me ipsum, ad destinatum persequor bravium superne vocationis Dei, in Christo Iesu.* Viri ergo tres ad Dominum ascendunt, & tres hædos, & tres panes tortas, & vini lagenam deferunt: quia remotioris vitæ studiis dediti, ad contemplationem veri luminis surgunt ex merito humilitatis. Sed quales sunt in se, quales verò sint aliis exponit, dicens: *[Cùmque te salutarerint, dabunt tibi tres tortas panis, & accipies de manu eorum.]* Salutant nos viri sancti, quando nobis bona æterna salutis annunciant. Qui verò nos per corpus salutant, caput inclinant, ut reverentiam salutatis exhibeant. Viris autem spiritualibus caput inclinare, est mentem à summa contemplatione deponere. Nam si caput non inclinant, salutare non possunt: quia nos salutari eruditione non instruunt, si mentem à summa contemplatione cælestium non deponunt. Tunc enim nobis magnam reverentiam exhibent: quia eos, pro quibus ab alio suo culmine descendere dignantur, parvos esse non tenent. Sed dum futurus rex salutatur, duo ei panes tribuuntur. Duo enim panes ordinando

Joan. 20
f 8

Act. 2. 4

Exo. 33. c
Phil. d
Lib. 18.
Moral. c.
Nov. 1. c. 3.
1. Cor. 13.
d
Exo. 33.
c
Nov. 12.
bE. Aug.
contra
Maxim.
Arch. ep.
lib. 1. c. 3.
1. Cor. 13.
d

d

Exo. 33.
cNov. 12.
b

b

prædicatori dantur, quando flere docetur peccata non solum sua, sed aliena. Habet ergo panem unum tortum, quando pro peccatis suis affligitur, habet alium, quando subditorum peccata plangere conatur. Sed & hunc panem Psalmista clariùs insinuans, ait: *Surgite, postquam sederitis, qui manducatis panem doloris.* Hinc Domino confitetur, dicens: *Cibabis nos pane lacrymarum, & potum dabis nobis in lacrymis cum mensura.* Panis ergo torta, panis est doloris, & panis lacrymarum. Et fortasse idcirco ille vir unus tres panes tortas portabat: quia tres erant, qui simul pergebant, ut cum inter se eos dividerent, singuli singulos panes haberent. Quod etiam de hædis intelligi convenienter potest. Quia in re quid notandum est, nisi quia remotioris vite viri dum singularem conversationem tenent, sollicitudinem aliorum non habent? Unum ergo hædum, & unum panem habent, qui pro solis suis peccatis compunguntur, & alienis per pastorale officium non gravantur. Et quia, qui ejusdem perfectæ conversationis sunt, in seipsis afflictionem carnis æmulantur: bene tres panes unus, & alius tres hædos, & tertius vini lagenam portat. Velut enim unus portat, quod oblaturi, aut comesturi sunt omnes: & omnes manducant vel offerunt, quod portat unus, quando pia æmulatione eorum quisque succensus, in se habet bona exempla pro aliis, & bona, quæ habent alij, non negligit imitari. Et quia fœminino genere dicuntur tortæ panis, hoc profectò insinuat: quia qui ex consuetudine compungitur, ei nimirum ex lacrymis aliis aliæ plures oriuntur. Quasi enim in fœmineo sexu fœcunda est pœnitentis afflictio: quia quod sæpius quisque compungitur, eò & largiora ei lacrymarum fluentia ministrantur. Saül ergo non unus panis, sed duo dantur, quia flere prædicatori pro se solo non sufficit. Accipiat ergo de virorum manibus duos panes, ut videlicet flere exemplo perfectorum discat, sed fletum necessarium sibi, & pro se subditis recognoscat. Et quia in manu aliquando potestas accipitur, viri tres panes habent in manu: quia qui provecti sunt in arcem contemplationis, fletum habent in virtute potestatis. Quia enim nolunt vanâ lætitiâ dissolvi cû possunt, possunt meritò flere cum volunt. Nos quippe infirmi & custodiam mentis nostræ negligentes, etiam cum compungi & flere pro peccatis nostris volumus, non valemus. Quia enim ex magno fervore spiritus, spirituales lacrymæ producuntur, quia negligentia nostræ frigore constringimur, incallescere citò ad lacrymas prohibemur. Bene ergo panes in manibus habere dicuntur, qui ad quercum Thabor futuro regi apparere perhibentur: quia qui in contemplatione vite privatæ perfecti sunt, lucrum habent subditorum pro oblatione virtutum. Et notandum, quia unctò regi Samuel præcipit, dicens: *[Et accipies de manu eorum.]* Cujus verbi, quæ melior ratio colligi potest, quam ea, quæ palam cernitur: quia videlicet in sanctis viris afflictionem non libenter æmulamur: Nam qui honorem prælationis, & dignitatem ambiant, innumeri sunt: qui verò laborem ministerij, & afflictionem carnis de eadem prælatione appetant, pauci. Libenter quidem volumus super alios sublimari, sed eorum plangere peccata vitamus. Tunc enim panes nobis oblatos videmus, sed de manibus offerentium recipere nolumus: quia in electis viris afflictionem cernimus, quam non imitamur. Præcipiat ergo Propheta, dicens: *[Accipies de manu eorum.]* ut qui idoneus esse appetit rector Ecclesiæ, quod dictum est, assumere nequaquam viter. Bene quoque Saül priùs ad viros salientes magnas foveas ducitur, deinde ad eos, qui panes, hædos, & vinum portant: ut rudis prædicator in aliis discat, sæculi alta despiceret, & in aliis carnis afflictionem, & lacrymarum hostias pro se, & subditis omnipotenti Deo offerre. Sed & adhuc profectus

A ejus summam insinuans Propheta, subjungit, dicens:

Post hæc venies ad collem Domini, ubi est statio Philistinorum, & cum ingressus fueris urbem, obvium habebis gregem Prophetarum, descendentem de excelso, & ante eos psalterium, et tympanum, et tibiam, et citharam: ipsosque prophetantes. Et insiliet in te spiritus Domini, et prophetabis eum eis, et mutaberis in virum alium.

Collis, altitudo est montis. Quid verò in colle hoc rectiùs accipitur, quam sancta intentio scripturarum? Altitudo quidem montis est: quia non jacet in plano literæ, sed nimis erecta est in spiritualium sensuum sublimitate. Recto igitur virtutum itineri rudis innititur prædicator, si postquam publicos prædicatores, & remotos anachoretas viderit, scripturæ altitudinem videat & agnoscat. Quia in re notandum est, quia Saül in eo, quod ab humero, & sursum supra omnem populum eminet, eruditum, & magnæ conversationis virum signare diximus. Cur ergo ad collem Domini ascendit, ut ad scripturarum altitudinem veniat, quam cognoscit? Sed simili modo de eo quæri potuit, quod ad videndos viros salientes magnas foveas irit, qui magnæ conversationis esse dicebatur. Ad quod dicendum: quia magnos viros designare ostensus est in conversatione, sed ministerio prædicationis rudes. Qui ergo per exempla meliorum proficere, & in contemplationis puritate, & officio prædicationis potest, redire ad altitudinem scripturarum debet: quia quod altiori vita proficit, sublimitatem sacri eloquij valde subtiliùs attendit. Dicat ergo Propheta: *[Post hæc venies ad collem Domini.]* Quasi dicat: Cum perfectionem sanctorum virorum perfectæ imitatione comprehendis, in tantam scripturæ sacræ intelligentiam proficies; ut planum jam esse videas, quod in ea te sublimiter videre cogitabas. *[Ibi est statio Philistinorum:]* quia qui superbie potu de celo ceciderunt, Judæis atque hæreticis per scripturas illudunt. Stant ergo in colle: quia eorum corda, quæ possident, in scripturis decipiunt intelligentiæ fallitate. Quoties ergo Judæi ad collem Domini ascendere præsumunt, à Philisthæis ibi stantibus captivantur. Dum enim scripturæ sensum se sublimiter intelligere æstimant, eis in ascensu suo dæmones obviant, & decipientes necant. Meritò ergo Saül non statim, sed priùs, visis salientibus foveas, & panes, & vinum portantibus, ad collem Domini ire præcipitur: quia viri fideles magnâ & doctrinæ meliorum, & exemplorum tutelâ muniuntur. Unde & eidem Saül dicitur: *[Obvium habebis gregem Prophetarum venientium de excelso.]* Quasi dicat: Philistinorum stationem timere tantò minus poteris, quantò ad securitatem obvios Prophetas habebis. Et quia grex Prophetarum, magna defensorum nostrorum multitudo signatur. Timeat ergo Judæus: quia dum solus ascendit, interit. Quid enim iidem Propheta nobis obviam venientes dicunt? *Va soli, quia si ceciderit, non est, qui erigat eum.* Solus namque est, qui à Deo relinquitur. Hunc certè cadentem nullus erigit, quia relictum à Deo sanctorum aliquis non assumit. Electus ergo quisque securus ascendit: quia solus non est. Qui enim per nos loquitur, nobiscum est. Nam & reprobavit, dicens: *Eccce ego vobiscum sum omnibus diebus, usque ad consummationem sæculi.* Solus quippe non erat, qui dicebat. *Solus non sum, sed qui misit me, Ioan. 8. b. mecum est.* Solus item non erat, qui exquirebat, dicens: *An experimentum eius queritis, qui in me loquitur Christus? Quod non solum de Domini spi-*

Psal. 126

Psal. 77

6

Eccl. 4

1

1

1

1

1

1

1

1

1

1

1

ritali presentia, sed & materiali electorum doctrina intelligi convenienter potest. Sancti quidem predicatorum in collem Domini, ubi est statio Philisthinorum, ascendunt: sed quia Prophetarum gregem habent obvium, ipsos Philisthaeos nequaquam metuunt. Qui vero sunt hi Prophetae, nisi magni praedicatorum sanctae Ecclesiae? Prophetae namque ministerium est occulta revelare, & futura praedicere. Doctores autem sanctae Ecclesiae dum occultos scripturarum sensus ad communem scientiam trahunt, secreta, quae nesciuntur, aperiant: & dum aeterna gaudia praedicant, futura revelant. Prophetae ergo nobis obviam veniunt: quia doctores sanctae Ecclesiae, scripturae sanctae veritatem nobis ostendunt. Dum enim ea, quae de sacro eloquio scire volumus, nobis dicunt, per viam, qua ad collem Domini pergitur, euntibus occurrunt. Ibi ergo per occursum Prophetarum securi sumus, ubi Philisthaei sunt: quia per auctoritatem sanctorum praedicatorum scripturae intellectum agnoscimus, in qua Judaei, & haeretici errorum suorum gladio à daemonibus perimuntur. Ecce enim si ad legem Moysi recurrimus, collem profectò Domini invenimus. Ibi certè de tabernaculo, ibi de magno Pontifice, ibi de hircorum & vitulorum simul, & agni paschalis sanguine legimus. Judaei hoc suo spiritu juxta litteram intelligunt, in quo quia nullum Prophetarum secum habent, moriuntur. Ego si ad hunc montem ascendere volo, ante descendentes Prophetas video, & securus ascendo. Et ut novos interim deferam, Esaias ascendenti prius occurrit, dicens: *Quasi ovis ad occisionem ducetur, & quasi agnus coram tondente se, non aperiet os suum.* Hinc Paulus ait: *Christus assistens Pontifex futurorum bonorum per amplius, & perfectius tabernaculum, non manu factum, id est, non hujus creationis, neque per sanguinem hircorum aut vitulorum, sed per proprium sanguinem introivit semel in sancta, aeterna redemptione inventa.* Sed si plures habere volumus in isto colle, omnes Prophetas requirentes invenimus: quia quod veteres doctores promiserant, hoc in Redemptore nostro novi praedicatorum impletum esse demonstrant. Quare, & collis nomine Redemptor humani generis convenienter designari potest. Unde Esaias vaticinans, dicit: *Erit in novissimis diebus preparatus mons domus Domini in vertice montium.* Collis quidem dicitur pro sublimitate sanctitatis: Domini verò, quia summi est filius genitoris. In quo nimirum colle statio Philisthinorum esse dicitur: quia & in signum natus est, cui contradicatur. Statio quidem Philisthinorum est contrarietas haeticorum. Velut enim in colle stantes, ad collem ascendentes insidiantur: & dum Scripturas sacras malè exponendo pervertunt, ad cognoscendum Redemptorem negligenter ascendentes perimunt. Electus ergo ne trepidet, gregem Prophetarum ascendens obvium habet: quia ei ipsum Redemptorem annunciant omnes praedicatorum testamenti veteris & novi. Qui nimirum de excelso veniunt: quia quae in terra praedicant, in caelo vident. Unde & Joanni quasi verò ex electo grege Prophetarum à caelo dicitur: *Ascende huc, & ostendam tibi, quid oporteat fieri post haec.* Qui cum ascendisset, agnum, quem Moyses occidendum figuraverat, & ipse in cruce oblatum viderat, jam regnantem conspexit & agnovit: & quantas gratias agerent ei ij, pro quibus occisus fuerat, didicit. De excelso igitur praedicatorum veniunt: quia quod minoribus praedicant, in caelesti contemplatione didicerunt. Bene etiam grex Prophetarum Saul occursum in ingressu urbis asserit: quia summos praedicatorum sanctae Ecclesiae illic videre possumus, ubi descendunt, non ubi sublimantur. Ea enim, quae nobis parvulis dicunt, audimus: sed ea, quae vident in caelestibus, quo modo videant, aut dulciter ament, non videmus. Paulus namque Apосто-

Isai. 53. b
Hebr. 9. c

Isai. 2. a
Libro 33.
Mor. 1.
cap. 4.
Luc. 2. c

Apoc. 4.
a

A lus raptus est in paradysum, & assumptus est ad tertium caelum, audivit etiam arcana verba, quae non licet homini loqui. Quis ergo invenire tantum praedictorem possit in paradysum raptum, aut ad tertium caelum assumptum? Sed ista de se coactus beatus Paulus dixit. Unde & in fine exposita sublimitatis se humilians, ait: *Factus sum insipiens, vos me coegit.* Quanta ergo fuerunt illa, quae dicere noluit, si ad haec manifestanda coactus venit? Nam & qui audivit, & quae homini non licet loqui, vidit, quae homini non licet scire. Dicat fortasse: Si vellet, humana tamen quo modo dicere posset locutione illius tertij caeli pulchritudinem, intimae illius claritatis lucem referre. Angelorum fulgorem inenarrabilem, & inaccessibilem claritatem, quam dulciter de plenitudine illius electi & beati illi aeterni cives omnes accipiant, quam desideranter sumant, quam pleniter repleantur, quam suaviter divinae bonitatis dulcedinem gustent, quam delectabili plenitudine fariantur: qui splendorum sunt singulis de una ineffabili illa luce conditoris, quae simul omnium de una illa gloria pulchritudo: qua excellentia dignitatis alij praemineant aliis, qua sunt boni melioribus ineffabilis justitiae jucunditate subjecti? Ad hoc ergo excelsum Paulum sequi non possumus, sed urbem ingredimur, in qua velut ab alto descendens, nobis obviam venit. Nam qui cernere non possumus alta, quae praedicatorum vident, venerabiliter audire debemus plana, quae docent. Sed cum descendunt, ante se psalterium, tympanum, tibiam, & citharam deferunt. Psalterium quippe habent, quia regnum caelorum annunciant: tympanum habent, quia praedicant mortificationem carnis: tibiam habent, quia flere subditos jubent pro acquisitione aeternae laetitiae: citharam quoque habent, quia gaudere pios pro certitudine aeternorum edocent. Psalterium quidem, qui à superiori parte resonat, etiam aeternorum gaudiorum praedicationem designat: quia dum superna amare suggerit, quasi à superiori parte suae dulcedinis sonum mittit. Tympanum verò, quia de mortui animalis corio tenditur, in eo non inconvenienter carnis nostrae mortificationi figuratur. Tibiam autem, quia in mortuorum hominum exequiis haberi solet, de Evangelio didicimus: quia dum Dominus Archifynagogi filiam resuscitare vellet, de domo illius tibicines ejecit, & turbam tumultuantem expulit. Quid ergo in tibia, nisi sanctorum luctus exprimitur? Nam dum se ab illa vita aeterna, quam appetunt, projectos aspiciunt, semetipsos quasi mortuos plangunt. Cithara autem valde laetum musicum est instrumentum. Quo nimirum instrumento verbum solatij electorum aptè figuratur: quia velut ad sonum citharae hilarescimus, quando nos electi praedicatorum inter aeternas praesentis exilij consolantur. Psalterium ergo primum in promissione praedicatorum ponitur: quia ante omnia caelestis regni gloria praedicanda est: ut dum bonum agnoscimus, quod amemus, laborare pro eodem bono adipiscendo cupiamus. Hinc est, quod cum in Evangelio Matthaeus principia Dominicae incarnationis assereret, dixit: *Capit loannis praedicare, & dicere: Paenitentiam agite, appropinquabit regnum caelorum.* Sed quia cum caelestia noscimus, si ad ea pervenire volumus, necesse est, ut passionem carnis mortificemus, praedicatorum sanctae Ecclesiae velut post psalterium, sonum tympani faciunt. Ipsa autem mortificatio corporis quid est aliud, quam preparatio aeternae beatitudinis? Caelestia ergo preparari diligimus, & ardentissimis fletibus ea postulare jubemur. Quasi enim tibia mortuos plangimus, quando vehementer dolemus: quia adhuc in illa aeterna vita non vivimus. Post tympanum ergo praedicatorum nostri tibiam habent, quando & membra nostra nos docent mortificare, & pro amore aeternae

2. Cor. 12

ibid. d

Mat. 9. a

Mat. 4. c

vite ingemiscere. Citharam quoque post tibiam ducunt: quia præcipiunt sic desistere ærumnas presentis exilij, ut gaudeamus de promissione æternæ hereditatis. Nam psalterium insonabat Propheta magnus, cum dicebat: *Oves meæ vocem meam audiant, & vitam æternam do eis.* Psalterium item percussit, ait: *Exaltari oportet filium hominis, ut omnis qui credit in eum, non pereat, sed habeat vitam æternam.* Tympanum sonabat, qui dicebat: *Mortificate membra vestra, quæ sunt super terram: fornicationem, immunditiam, libidinem, concupiscentiam.* Tibiam sonabat, qui dicebat: *Miseri estote, lugete, visus vester vertatur in luctum, & gaudium in merorem.* Tympanum sonabat, qui dicebat: *Propter te mortificamur tota die, astimati sumus, sicut oves occisissimis.* Tibiam verò ante se habet, qui item Deo loquitur, dicens: *Cibabis nos pane lacrymarum, & potum dabis tibi in mensura.* Tibiam ante se habebat Dominus, cum dicebat: *Amen dico vobis, quia plorabitis & flebitis vos, mundus autem gaudebit, vos verò contristabimini.* Sed velut citharæ sonum subjungens, ait: *Tristitia vestra vertetur in gaudium.* Quasi citharam nobis sonabat, qui dicebat: *Gaudete in Domino semper, iterum dico gaudete: modestia vestra nota sit omnibus hominibus, Dominus prope est.* Citharam nobis sonat, qui civitatis nostræ bona annuncians, ait: *Gaudium & lætitia invenietur in ea, gratiarum actio, & vox laudis.* Quia ergo prædicatores sanctæ Ecclesiæ cælestis regnum annunciant, & pro eodem regno adipiscendo, mortificare carnem, flere captivitatem, in spe futuræ beatitudinis nos exultare præcipiunt: Prophetæ ab excello descendentes, ante se psalterium, tympanum, tibiam, & citharam habere perhibentur. Et grex quidem Prophetarum dicitur: quia multi sunt pastores sanctæ Ecclesiæ, & pastorem unum habent Dominum Jesum Christum. Et notandum quia psalterium, tympanum, tibiam & citharam ante se habere Prophetæ perhibentur, ut electorum, prædicatorum forma videatur. Reprobi namque post se, quæ prædicant, habent: quia dicunt & non faciunt, negligunt bona agere, quæ cognoscunt: Unde & adhuc regi Saül, jam Domini mandata contemnenti, dicitur: *Quia projecisti sermonem Domini, projecit te Dominus, ne sis rex.* Hinc per Prophetam de Judæis Dominus queritur, dicens: *Proiecerunt me post corpus suum.* Sancti ergo doctores, quia iter supernæ conversationis, quod prædicant, continuo inaccessu boni operis servant, in eorū typo dicitur, quia Prophetæ psalterium, tympanum, tibiam & citharam ante se descendentes habuerunt. Possunt enim hæc instrumenta ad prædicationem Redemptoris referri. Et quia non valde superiùs, collem Domini ipsum esse Redemptorem diximus, organorum convenientiam intueamur. Qui regni æterni eum regem nominat, nobis profectò psalterium sonat. Et qui disciplinam mortificationis nostræ in eo asserit, velut tympanum ferit. Tibiam sonat, qui mortuū Redemptorem pro salute mundi denunciat. Citharam percussit, qui eum à mortuis surrexisse, & ad cælos ascendisse dicit: Sed ad tantorum organorum iucunditatem hilarescimus, si ipsum Prophetarum gregem insonantem audiamus. David namque dicit: *A summo calo egresso ejus, & occursum usque ad summum.* Hinc item dicit: *Adorabunt eum omnes reges terræ, omnes gentes servient ei.* Velut enim psalterium in laudem Redemptoris tenuit, qui superiorem partem laudis obtinuit, & Redemptoris adventum à summo cælo prædicavit. Tympanum mortificationis ejus Elaias tetigit, dicens: *Et vidimus eum, & non erat aspectus, & desideravimus eum, despectum, & novissimum virorum, virum dolorum, & scientem infirmitatem: & quasi absconditus vultus ejus & despectus, unde nec reputavimus eum.* Tibiam mortis ejus item sonans, ait: *Tanquam ovis ad occi-*

sonem ducetur, & quasi agnus obmutuit. Citharam resurrectionis David increpitans, ait: *Commoveatur à facie ejus universa terra, dicite in gentibus, quia Dominus regnavit a ligno: etenim firmavit orbem terræ, qui non commovebitur.* Citharam ascensionis etiam tangens, dixit: *Regna terra cantate Deo, qui ascendit super calos calorum ad orientem.* Prophetæ ergo de excello descendunt, quando sancti prædicatores illa sacramenta nobis annunciant, quæ alta contemplatione didicere. Et psalterium, tympanum, tibiam, & citharam dicunt: quia Redemptorem nostrum æterni regni Dominum asserunt, & per humanam conditionem humiliatum, & morte sua mundum redimere, & resurgendo cælestia reparare. Quæ nimirum laudis instrumenta ante se habent: quia ea, quæ dicunt, intelligunt. Econtra verò Caiphæ prophetare dicitur, & ea, quæ dixit, ignorare; cum tibiam Dominicæ mortis, & quam tetigit, & non ut electus Propheta haberet ante se, sed post se. Bene ergo de electis Prophetis subjungitur: *[Ipsosque prophetantes.]* Quia dum vident, quæ dicant, velut ante se habent instrumenta, quæ tangant; & dum prædicant, illud profertur, quod prævidendo cognoverunt. Saül ergo ad collem Domini venit, quando electus & rudis prædicator spirituali scientia proficit, & Redemptorem humani generis non in plano humanitatis, sed in alta divinitatis ejus majestate cognoscit. Tunc quidem Prophetarum choros concinentes audit: quia omnes scripturas, quæ de ipso sunt, perfectè intelligit. Qui igitur viros magnas foveas salientes vidit, qui hædos, & tortas panis, & amphoram vini portantes aspexit, ad collem Domini pervenit; quando is, qui per electorum exempla proficisse cognoscitur, ad culmen scientiæ sublimatur; & Redemptorem sublimiter sciens, ineffabiliter diligit, à quo quod item scire de eo appetit, quasi familiaris amicus possit. Bene subditur: *[Et insiliet in te spiritus Domini, & prophetabis cum eis.]* Insilire spiritus Domini dicitur, quia electorum corda donis ejus subitò replentur. Qui statim prophetare incipiunt: quia qui divino spiritu pleni sunt, Dei magnalia tacere non possunt. Vel prophetaturus asseritur, cui Samuel divini verbi gratiam pollicetur. Quod tale est, ac si dicat: Qui modo in illa abundantia in te supervenientis spiritus loqui non potes, quando illa se tibi plenitudo infuderit, loquendi copiâ abundabis. Hunc quippe insipientem spiritum discipulis promittens Dominus, ait: *Cum venerit ille spiritus veritatis, docebit vos omnem veritatem, & quæ ventura sunt, annuntiabit vobis.* In eos quidem superveniens spiritus insiluit, quorum corda repente veniens, illustravit. Et illustrati prophetavere, quia Redemptorem humani generis omni lingua prædicaverunt. Quod certè in sancta Ecclesia etiam nunc fieri cernimus: quia sæpè qui divina loqui appetunt, ab eodem spiritu subitò docentur, & loqui optimè ea etiam possunt, quæ præmeditatione nulla didicere. Pro custodia quippe mandatorum Dei, percipiunt gratiam verbi in sublimi revelatione Redemptoris. Quod enim mirum, si lucem scientiæ percipere subitò possunt, qui per vitæ puritatem sedes sancti Spiritus semper sunt: Sed quale esset sancti Spiritus donum, si scientiam daret, & affectum magnæ charitatis non daret? Qui enim illo spiritu replentur, cælestia prædicant, sed quæ loquuntur, amant. Aptè ergo subjungit: *[Et moraberis in virum alium.]* Amor electæ mètis quid est aliud, quàm immutatio vetustatis? Natura enim nostra per lapsū primi hominis sic damnata est, ut quotidie labendo deficiat, & deficiendo veterascat. Sed qui in nobismetipsis deficiamus, cum in nos ille spiritus insiliet, renovamur: quia statim quod non eramus, efficiamur. Tepidus erat quis, sed repente visitatus à spiritu, fervens efficitur. Incipit ardere per devotionem, fortiter exerceri

exerceri in bono opere. In virum ergo alium mutatus est: quia esse cœpit, quod ante insipientem spiritum in se, esse non potuit. Jam bonæ conversationis est aliquis, cœlestia amat, terrena despicit: sed pro iis, quæ sursum diligit, & pro iis, quæ odit in infimis, flere non prævalet. Sæpe verò flere appetit & non potest, qui plura, quæ flere debeat, commisisse recolit: sed cum subitò ille spiritus insilit, in lacrymarum fontes erumpit. In virum ergo alium mutatur, qui compunctionis gratiam per advenientem spiritum suscipit, quam ante adventum eiusdem spiritus non habebat. Puritatem cordis quis obtinere appetit, cœlestia cogitare, nullis curarum sæcularium occursionibus impediri; sed ad id, quod per devotionem appetit, assurgere nequit per affectum puritatis. Repente autem raptus in virtute supervenientis spiritus esse carnalis desinit, potenter sæculi curas abjicit, & in æternorum contemplationem mira puritate confugit. Miratur se tunc esse, quod non erat: miratur se tunc non fuisse, quod est. Nam cum in spiritualibus talem se vidit, miratur qui talis est, quod talis fuisse non potuit. In virum ergo alium mutatur, qui illud, quod non fuit, se videt esse, & illud, quod fuerat, non esse. Bene ergo de Saül: [*Mutaberis in virum alium.*] Quia prædicatores sanctæ Ecclesiæ cū gratiam divinæ prædicationis accipiunt, non accipiunt solam scientiam verbi, sed virtutem amoris: ut per verbum aliis prodesse valeant, & per verbi amorem ipsi meliores fiant. Quando etenim loquuntur, mutantur in virum alium; quia cum per eos spiritus loquitur, ipsi mira charitate eidem spiritui conjunguntur, & ab ejus voluntate jam nec verbo, nec operatione dissentiunt. Talem namque virum sacra scriptura collaudans, dicit: *Qui adhaeret Deo, unus spiritus est.* Deo namque adhæremus, quando Spiritus sancti gratiam abundanter accipimus, & unus spiritus cum eo efficitur, quando divinæ voluntati mente, ore, & opere concordamus. Bene ergo Prophetam Samuel subjunxit, dicens:

Quando enim venerint tibi omnia signa hæc, fac quodcumque invenit manus tua: quia Dominus tecum est.

Hæc quidem signa sunt, in quibus se prædicat & agnoscat, & tunc omne, quod disponit agere, audeat, cum certa experientia noverit: quia in magna charitatis abundantia virtutem suscipit Spiritus sancti. Sed docere ea debet prædicator, quæ agit, sicut de Domino Lucas dicit: *Quia cepit Jesus facere & docere usque in diem, quæ præcipiens Apostolis, per Spiritum sanctum quos elegit, assumptus est.* Hinc Paulus ait: *Non audeo loqui ea, quæ per me non effecit Deus, in obedientia gentium verbo & factis.* Samuel itaque unctò regi præcipit, dicens: [*Fac quodcumque invenit manus tua.*] Quasi dicat: Cum te divina gratia plenum videris, doce alios quidquid facis: quia ex præsidente tibi eadem divina gratia habes, & optimè vivere, & utiliter prædicare. Sed tamen, quid ante hæc omnia observare debeat, subjungit, dicens:

Et descendes ante me in Galgala. Ego quippe descendam ad te, ut offeras oblationem, & immoles victimas pacificas. Septem diebus expectabis me, donec veniam, & ostendam tibi, quæ facias.

Quid est, quòd priùs dicit: [*Fac quodcumque invenit manus tua.*] deinde subdit: [*Septem diebus expectabis me, donec veniam, & ostendam tibi, quæ facias.*] Sed qui signa perceperat, quibus se unctum regem à Domino sciret, probandus erat, an ipsa signa cognosceret. Quod quidem magis spirituali, quàm historice explanationi convenit. Nam veni in collem Domini, ad perfectam cognitionem

S. Greg. Tom. III.

A & amorem Redemptoris pertinere diximus: prophetiæ dono repleti, ad virtutem Spiritus sancti. Dicit ergo: [*Quando tibi omnia hæc signa venerint, fac quodcumque manus tua invenit.*] Quia quisquis certus est de intima inspiratione sancti Spiritus, præsumere potest tam de proposito boni operis, quàm de dispositione prædicationis. Dixit item: [*Septem diebus expectabis me, donec veniam, & ostendam tibi, quæ facias.*] Quia summi pastores sanctæ Ecclesiæ dum de minorum perfectione dubitant, solliciti valde sunt, ut hanc in eis certis indicibus recognoscant. Quæ autem sunt indicia spiritus, nisi excellentia dona humilitatis? Sanctus enim Spiritus, quò majori luce virtutum electorum corda irradiat, eò & abundantiori dono humilitatis ditat. Quò enim celsiores sunt meritis, planiores sunt per virtutem humilitatis.

B Qui ergo ante Prophetam in Galgala descendere, & expectare jubetur, ei nimirum pro cognoscenda humilitate, obedientiæ onus injungitur. Rectus quoque ordo electæ conversationis est, ut obedientiam non injungat aliis, quam ipse aliis impendere non curavit. Expectare ergo præcipitur, ut, an sit verè humilis, agnoscat. Si ergo signum perfecti prædicatoris est repletio sancti Spiritus, & virtus humilitatis signum illius plenitudinis, quid in laude humilitatis dicitur, nisi quia ejus dona sunt signa signorum? Sed quia immolaturus rex per Prophetam præire jubetur, ea, quæ dicuntur, melius cernimus, si ex ordine videantur. Galgala quidem interpretatur rota. Quid verò rota in isto loco significat, nisi vitam obedientium? Rota quidem volvendo graditur, & modò alta petit, modò inferiora. Sic nimirum vita obedientium, quia inferius agit, quod sursum pertrahit, & sursum videt, quòd inferius exhibet, quasi ad alta sublevatur, & ad ima deponitur.

C Nam quod obedientes inferius agunt, sursum tollunt: quia quòd prælatorum jussis obediunt, terrena sunt, quæ operantur, sed de terrenis, quæ faciunt, superna præmia præstolantur. Item quòd sursum habent, ad terram flectunt: quia ut bene terrena agant, cœlestia contemplantur, & illud solummodo operantur, quod summæ illi felicitati convenire conspiciunt. Hanc profectò rotam flectere Moyse Dominus præcipiens, ait: *Omnia fac, sicut ostensum est tibi in monte.* Qui enim in summis vidit, quòd fecit in infimis; nimirum superiorem rotæ partem ad terram flexit. Inferiorem quoque partem ad superiora extulerat, qui dicebat: *Vivit Dominus, in cuius conspectu sto.* In imo quidem stabat per humilitatem obedientiæ, dum regi perfido exprobraret: sed planitiem operis in sublimitate extulit divinæ contemplationis, ut velut currentem rotam optimè volveret, dum in terreno opere, quid cæleste mereretur, aspiceret. Hæc profectò forma est electæ obedientiæ; ut in omni, quòd foris agimus, ad potentiam conditoris ubique præsentem respiciamus. Sic nimirum in subditiōne obedientiæ nostræ habere possumus & rectitudinem operis, & incrementa devotionis. Recti quidem tunc sumus opere: quia pro eo, quem cernimus, nos in labore obedientiæ exercemus. Devoti etiam sumus: quia ei nos placere credimus, quem inspectorem nostrorum laborum attendimus, & largitorem aternæ retributionis. Et quia majorum imperia perfecta humilitate observanda sunt, bene Saül dicitur: [*Septem diebus expectabis.*] Septenarius quippe numerus propter dona septiformis Spiritus est. Septem diebus doctores Ecclesiæ expectamus, quando per virtutem septiformis Spiritus, tantam intimam devotionis claritatem suscipimus, ut eorum præcepta nullatenus negligamus. Quo in loco notandum est, quia non dixit: *Septem diebus eris in Galgala, sed: [Septem diebus expectabis me, postquam descenderis ante me.]* Ante prædicatorem descendimus, quando hoc agimus, quòd ejus nobis iudicio imperatur. Tunc quidem descendere dicimur:

Exod. 15

1. d

1. d

1. d

1. d

1. d

1. d

1. d

1. d

1. d

1. d

1. d

1. d

1. d

1. d

1. d

1. d

1. d

1. d

1. d

1. d

1. d

1. d

1. d

1. d

1. d

1. d

1. d

1. d

1. d

1. d

1. d

1. d

1. d

1. d

1. d

1. d

1. d

1. d

1. d

1. d

1. d

1. d

1. d

1. d

1. d

1. d

quia mentes nostras eorum imperio subjugamus. **A** Septem verò diebus expectare, est bonum obedientiæ omni luce cordis implere. Quod tunc certè agimus, quando majorum mandata nec dura, nec levia præterimus. Nullam quippe dierum ab hac luce vacantem Dominus esse volebat, quando dicebat: *Qui solverit unum de mandatis istis minimis, & docuerit sic homines, minimus vocabitur in regno caelorum.* Et quia perfectæ obedientiæ, quam hominibus exhibemus, munus est creatoris; qui septem diebus expectat, oblationem offerre dicitur, & pacificas victimas immolare. Oblatio quidem Domini est, quia hominibus pro Deo offertur, sed oblata hominibus à Deo suscipitur. Victimæ sunt obsequiæ obedientium; quia cum hominibus pro Deo subjicimur, superbos spiritus superamus. Ceteris quidem virtutibus demones impugnamus, per obedientiam vincimus. Victores ergo sunt, qui obediunt: quia dum voluntatem suam aliis perfectè subjiciunt, ipsi lapsis per obedientiam Angelis dominantur. Sed notandum est, quia Samuel ante se Saül in Galgala; descendere præcipit sine se autem eum offerre oblationem & victimas noluit. Nam dixit: [*Ego quidem descendam ad te, ut offeras oblationem, & immoles victimas pacificas, septem diebus expectabis me, donec veniam ad te, & ostendam tibi, quæ facias.*] Quid est hoc, nisi quia ipsa bona nostra & ignorare sapienter, & scire aliquando utiliter debemus? Ignoranda quidem sunt, ne infirmis nobis elationem præbeant: sed à perfectioribus scienda sunt, ut per devotionem crescant. Unde & bene in Evangelio de Elisabeth prægnante dicitur: *Et occultabat se mensibus quinque.* **C** Qui enim spirituales ac fortes esse nequeunt adhuc, per quinarium numerum designantur. Quæ autem noviter concipit, quinque se mensibus celat: quia per sensus corporis bona agit: sed quia spiritualis, ac fortis in hoc bono opere nondum est, ea, quæ agit, sapienter abscondit. Ille ergo victimas Deo, ille oblationem offert, qui septem diebus expectans, venientem Prophetam recipit: quia tunc Deo dignum est, quod impendit, cum impendens justus est virtute obedientiæ, & divinæ immensitatis consideratione timoratus; cum se aliud esse non credit, nisi quòd majorum probatione cognoscit. Quasi enim, præsentem Prophetam, offerimus, quando illa solummodo opera nostra digna esse divina susceptione credimus, quæ sanctorum prædicatorum iudicio comprobantur. Et quia coram Prophetâ immolare dicitur, hoc profectò signat: quia operibus nostris sapientibus atque spiritualibus viris credere debemus. Quia item septem diebus expectat Saül, prædicator sanctæ Ecclesiæ virtutem subjecti disponere sapienter debet; ut coram eo bona ejus non laudet, nisi quando laudis suæ contemnere favorem potest. Unde & eadem oblatio, & victimæ Deo offerri à Saül prædicantur, & non sibi. Deo quippe victimas offert, qui de virtute, quam habet, inaniter non extollitur, sed omne, quod perficit, gratiæ tribuit conditoris. Hoc etiam, quia doctorum magisterio discimus, bene Samuel sermonem concludens, ait: [*Et ostendam tibi, quæ facias.*] Expectanti quidem quæ faciat, indicat: quando is, qui perfectè obedire cognoscitur, qualiter imperare aliis debeat, edocetur. Sed istud Saül adhuc non exhibetur, sed promittitur. Non enim mittitur ad immolandum, sed ad expectandum. Et quia sanctorum colloquutione proficimus, aptè illatum est:

Itaque, cum avertisset humerum suum, ut abiret à Samuele, immutavit et Deus cor aliud.

Cor enim aliud immutatur, quando ad appetenda meliora dirigitur: cor etiam immutatur, quando

ad malum deseritur. In Saül autem, qui prius bonus, postea malus fuit, quo modo potius intelligi ad litteram debeat, non valde clarum est. Sed si pro profectu ejus dicitur, cor immutatum habebat: quia qui aſinas quæſierat, jam de regni diſpoſitione cogitabat. Si verò malum cor tunc recepſiſſe cognoſcitur, coram Propheta humilis fuit: ſed ut cæpit deſcendere, pariter cæpit & ſuperbire. In mente ſua jam non eſſe parvulum, ſed regem cogitabat. Adhuc non erat ſublimes ordine, ſed erat ſublimes æſtimatione. Sed quia per hanc ſacram hſtoriam adhuc de ejus ſuperbia apertè nihil dicitur, rectiùs nos quoque agimus, ſi interim, quod de eo ſiniſtrum videri poteſt, reticemus. Quod verò adhuc manenti ejus innocentiæ ſuffragari poteſt, in ſequentibus dicitur: *Quia filius unius anni erat Saul, cum regnare cœpiſſet, & duobus annis regnavit ſuper Iſrael.* Si enim duobus annis humilis rex fuit, immutatum ei cor aſſeritur, pro vigore propoſiti, non pro novitate tumoris. In eo ergo, quod immutatum cor Saül habere dicitur, novis prædicatoribus ſanctæ Eccleſiæ ſimilatur: qui cum ordinem prædicationis accipiunt, per divinam gratiam meliores ſunt. Samuel quippe Saül in principem vnixit, Deus autem ei cor aliud immutavit: quia ſacrorum ordinum ſacramenta ab Eccleſiæ doctoribus foris accipimus, ſed ſacramentorum virtute ab omnipotente Deo interiùs roboramur. Virtus verò ſacramenti gratia eſt ſpiritus ſeptiformis. Quam certè gratiam, qui accipiunt, quaſi alio accepto corde immutantur: quia quos gratiâ ſua ſanctus Spiritus roborat, eſſe eos facit protinus, quod non erant. Sic nimirum & Redemptoris diſcipuli ante metuebant; ſed ubi per adventum ſancti Spiritus cor aliud eis immutatum eſt, verbum Dei cum fiducia prædicabant. Aliud quippe Deus cor eis immutavit, quibus linguarum omnium peritiam tribuit. Aliud quippe cor eis immutavit, quos mira charitate induit, & virtutum omnium ſplendoribus illuſtravit. Et notandum, quia tunc ei Deus cor aliud immutavit, quando, ut abiret à Propheta, humerum avertit. Quasi enim ut abeat, humerum avertit, quando is, qui prædicationis ordinem ſuſcipit, id, quod ſibi de paſtorali officio præcipitur, agere diſponit. Diſponit quidem, ſed non prævalet, ſi Deus ei cor aliud non immutet: quia ſummus locus bene non regitur, niſi reſtoris mens divini muneris ſumma gratia repletur. Hęc autem, quia ei in futuro promittitur, ſubjunctum eſt:

Et venerunt ei omnia ſigna hæc in die illa.

Doctrina etenim electi prædicatoris, quid eſt aliud, quàm dies eruditi diſcipuli? Nam qui in die ambulat, videt & plana, quæ ambulet, & præcipitia, quæ declinet. Sic nimirum, dum ſanctorum prædicatorum doctrinis illuminamur, quod agendum, & quod vitandum eſt, patenter aſpicimus. In illa ergo die qua Propheta prædicat, bonus auditor ſuæ electionis ſigna percipit, qui in ſe ea virtutum dona conſpicit, quæ ante ei aſſutura ſuus prædicator oſtendit. Signa quidem ſunt: quia per hæc ſe à Deo electos intelligunt, qui ad prædicationis ordinem promoventur. Unctum ergo ſe aliquis ad Eccleſiæ principatum non teneat, qui diei illius ſigna ad eſſe non viderit in virtute perfectionis. Primum ergo ſignum priùs attentè conſpiciat; videlicet ſi exemplo virorum ſalire jam magnas foveas ſciat. Sequens etiam ſignum cognoscat; ſi ad quercum Thabor tres viros obvios habuit, quos hædos, & panis tortas portare in Bethel ad domum Domini vidit; ſi panes duos de eorum manibus accepit. Tertium nihilominus videat, ſi ad collem Domini venit; ſi prophetantes cuneos aſpexit; ſi in eum ſpiritus Domini inſilivit, & in eorum medio prophetare jam poſſit. Et viros quidem ſalientes foveas vidit, ſi perfectorum exemplo omnia ſæculi confutare jam didicit.

Mat. 5. c

Luc. 13

Infra 13

Ab. 2. a
Ab. 4. f

Ad quercum Thabor venit, si contemplativæ vitæ A
fortitudinem, atque amœnitatem experiri jam no-
vit. In qua & hædos, & panis tortas, & vinum ad
Dominum portantes aspexit: quia ab amatoribus
vitæ contemplativæ jam didicit, & peccatorem se
indefinenter agnoscere, & pro eisdem peccatis car-
nem affligere, & afflictionis suæ dolorem omnipo-
tenti Deo grater offerre. Ad collem Domini ven-
nit, si ad revelatam intimam Redemptoris gloriam,
aut scripturarum sublimem intellectum proficien-
do conscendit. Obvium gregem Prophetarum ha-
buit, si prædicatorum sanctæ Ecclesiæ concordem
scientiam intellexit. In quorum medio insipientem
in se spiritum Domini sensit, in illa ineffabili sua-
vitate internæ experientiæ in se donum superven-
ientis divinitatis agnovit, & notæ gratiæ abun-
dantiam loquendo effudit. Hæc quoties sancti præ-
dicatores imperfecti nobis ostendunt, per doctri-
nam, qua nos illuminant, quasi clarissimum diem
produunt. Et ista quidem omnia jam promoti præ-
dicatores, exponentibus ordinatoribus, sciunt.
Quia ergo diem signorum habent, salubriter at-
tendant, si promissa signa jam videant. Nam
qui mundi gloriam contemnere nondum didi-
cit, primum signum audire promissum potuit,
sed non vidit ostensum. Si contemplativæ vitæ
robur, & dulcedinem nescit, sequentis signi bo-
num videre non meruit. Si altitudinem scriptu-
rarum per intimæ eruditionis notitiam non con-
fiscendit, ad collem Domini nondum venit. Si su-
pervenientis in se Spiritus sancti virtutem non-
dum habet, prophetare non potest. Sine illo ete-
nim spiritu pastor carnalis est, & quod loquitur,
non ad dignitatem prædicationis referri potest, sed
ad ausum temeritatis. Quæ ergo formidare nos
miseri terri possimus? Ecce enim aliorum ducatum
suscepimus, qui virtutem suscepti regiminis
non habemus. Signa spiritualis prælationis audivi-
mus, quæ in nobis per lucem experientiæ non vide-
mus. Terrena concupiscimus, curis exterioribus oc-
cupamur, & tantò longius à celesti contemplatione
repellimur, quantò terrenorum actuum sollicitudi-
ne prægravamur. Hac quoque terrenæ vitæ mole de-
pressi, quando illum splendorem intimæ gloriæ Red-
emptoris attingere, quando ad altissimos sancto-
rum scripturarum sensus possumus pervenire? Sed
& celestia, quæ nescimus, loqui quasi nota non pos-
sumus. Et qui per quietem amoris internæ vitæ vacare
nolumus, insipientem in nos spiritum Domini non
sentimus. Nota ergo & non habita signa nos ter-
reant: ut cum pro negligentia nostræ immensitate
compungimur, virtutem suscepti ordinis per fletus,
& lamenta requiramus. Hinc Psalmista voce infir-
morum deplorat, dicens: *Signa nostra non vidimus,
jam non est Propheta.* Nam Propheta est, cum jam
dicta hæc prophetiæ signa ei adesse prævidentur. Si
ergo ad culmen prælationis assumitur, non se te-
neat, quod est altitudine ordinis, sed quod est vir-
tute perfectionis. Dicit ergo: *Signa nostra non vi-
dimus, jam non est Propheta.* Quasi dicat: Est nunc
Prophetam dicerem, si dona spiritus cernerem, qui-
bus Prophete persona fulgere debet. Qui ergo susce-
pti ordinis pastoralis perfectionem audivit, quam in
se obtinere vivendo non meruit, idoneus sanctæ Ec-
clesiæ doctor non est. In primo igitur rege, pastorum
omnium sanctæ Ecclesiæ profectus ostenditur, dum
dicitur: *Venerunt ei omnia signa hæc in die illa.*
Et quia idem profectus electorum prædicatorum
mirabilis est, sequitur:

*Videntes autem eum, qui noverant eum heri,
& nudius tertius, quod esset cum prophetis,
& prophetaret, dixerunt adinvicem: Quæ
nam res est, quæ accidit filio Cis? Num
Saul inter prophetas?*

S. Greg. Tom. III.

Quid est, quod dicunt: *[Quæ res est, quæ accidit]*
nisi valde admirari, quod ab eis non poterat com-
prehendi? Hominem hominis filium noverant, pro-
phetis sociatum videbant, carnalem noverant, spi-
ritualem videbant; simplicem noverant, Prophetam
videbant. Dicunt ergo: *[Quam res accidit filio
Cis?]* qui nosse quod fuerat, poterant: quod erat,
qualiter esse posset, ignorabant. Hic denique pro-
fectus spiritualis prædicatoris est, ut qui in commu-
ni vita aliquando notus est, in superiori ordine ha-
beat, quod ignoretur. Tres quidem gradus perfe-
ctionis ostendi sunt, quia dicit: *[Heri, & nudius ter-
tius.]* In duobus quidem diebus prædicator agnosci-
tur, in tertio habet, quod etiam ij, qui noverant, non
cognoscant. Primus namque dies auditoribus perti-
net, secundus sodalibus, tertius est prædicationis.
Primum namque diem pastor habuit, quando præ-
latis suis discipulis obedivit. Quasi enim in magna
luce cernitur, qui in virtute obedientiæ devotus est.
Secundum diem habuit, quando meliorum coadjutor
esse jam cœpit. Ista quippe claritas magnæ con-
versationis, in electorum exemplo maximum diem
facit. Hanc diem Dominus insinuans, ait: *Sic luceat*
lux vestra coram hominibus, ut videant vestra bona
opera, & glorificent Patrem vestrum, qui in celis est.
Tertius verò dies insipientis spiritus est, & propheta-
tiæ. In tertio quippe die pastor aspicitur, quando sub-
limitatem dignitatis suæ adæquat splendore con-
versationis, quando celesti virtute indutus, ea vita,
eaque doctrina subditis lucet, ut videri ab eis possit;
discuti, & judicari non possit. Talis quidem erat
Moyses, quando lucidissimo vultu à monte descendit,
cujus subditi fulgorem videbant, sed in fulgentem
claritatem intendere visum non poterant. Talis
erat, qui gloriabatur, dicens: *Nos autem revelata*
facie gloriam Dei speculantes, in eandem imaginem
transformamur, tanquam à Domini spiritu. Tales
utique erant, quos Spiritus sanctus repleverat. Unde
& qui in Hierusalem convenerant, admirantes di-
cunt: *Nonne isti, qui loquuntur, Galilai sunt?* In-
terrogabant quippe, ut scirent, quod audiebant,
& scire non poterant. *Qui autem noverant Saül,*
de re, quæ ei accidit, admirantes interrogant: quia
eos aliquando in humiliori ordine sanctæ Eccle-
siæ humiles, & despectos cernimus, quos dum sanctus
Spiritus ad ordinem prædicationis assumit, gra-
tiarum suarum splendoribus induit, & in eisdem
splendoribus mirabiles ostendit. Sed bene sancto-
rum virtutes admiramur, cum eas bonitati condi-
toris adscribimus. Quare & Moyses Domino con-
fitens, ait: Quis similis tibi in diebus Domine, quis si-
milis tibi gloriosus in sanctis, mirabilis in maiestate,
faciens prodigia? Hinc Psalmista dicit: *Mirabilis*
Deus in sanctis suis, ipse dabit virtutem & fortitu-
dinem plebi suæ. Bene subiungitur:

*Respondit alter ad alterum, dicens: Et quis
pater eorum?*

Quid est, quod hucusque de solo Saül dicebatur:
[Quam res accidit filio Cis?] Et nunc, quasi de mul-
tis respondetur: *[Et quis pater eorum?]* Sed si ad hi-
storiam intelligatur, stare nullo modo potest. Re-
stat ergo, ut sensus, qui litteræ demitur, in spirituali
significatione requiratur. Cum ergo dicitur: *[Quis
pater eorum?]* Non solum Saül prophetans attendi-
tur, sed omnis ille cuneus prophetarum. Qui ni-
mirum propheta omnes, quia valde spiritua-
les erant, non ex carnali progenie, sed ex cele-
sti origine censebantur. Pater quidem propheta-
rum ille est, qui per Malachiam exquirat, dicens: *Sed
Dominus sum, ubi est timor meus? Et si pater sum, ubi
est amor meus?* Quia enim omnipotenti Deo in ma-
gna charitate conjuncti sunt, ejus, quem quasi patrem
diligunt, filij nominantur. Quod nova Ecclesiæ
P ij

predicatoribus tantò decentiùs convenit, quantò A
ille eos in celestem nobilitatem altiùs exulit, qui eis
claritatem tanti generis in forma detexit orationis.

Mat. 6. b Sic, inquit, orabit: *Pater noster qui es in caelis.*
Quod tale est, ac si dicat: Mirandi essent sancti præ-
dicatores, si mira quæ agunt, sua virtute perficerent:
nunc mirum non est, quod cernitur; quia per eos ille
hoc agit, cui aliquid difficile non videtur. Dicat ergo
alter ad alterum: [*Et quis pater eorum?*] Quasi
dicat: Quid mirum est, si mirabiliter doceant, cum
non ipsi sunt, qui loquuntur: sed spiritus patris eo-
rum, qui loquitur in eis? Non ergo dicitur: *Quis*

Mat. 10. c *pater ejus?* Ne, quod pluribus convenit filiis, uni-
co conferatur. Solus etenim ille, qui naturâ filius
est, dicere audeat: *Pater meus usque modo operatur.*

10. an. 7. b Et item: *Dominus dixit ad me, Filius meus es tu, ego*
Psal. 2. b *hodie genui te.* Nam ut utriusque dignitatis diffé-
rentiam promeret, Mariæ Magdalene loquitur,
dicens: *Ascendo ad Patrem meum, & Patrem ves-*

10. an. 20. c *trum, Deum meum, & Deum vestrum.* Quoties ergo
unus prædicator mirabili vita, aut prædicatione cla-
rus aspicitur, in superna generatione non solus, sed
cum aliis innumeris videtur: quia omnipotens Deus,
qui mirabilis in uno ostenditur, mirabiliorem valde
hominum admirationem facit, cum innume-
rabiles attenduntur, qui id, quod in uno miran-
tur, habuerunt. Quod tamen ad detractiorem car-
naliū referri convenienter potest: nam cum spiri-
tualium virorum famam minuire tentant, eorum
carnalia explorant, quæ ad derogationem profes-
sant. Et plerumque in sancta Ecclesia miram sancti-
tatis famam habent, qui secularem altitudinem
nullam habent. Cum ergo carnales quique, aut
carnis originem aut paupertatem in eis reprehend-
unt, qui divina generatione jam magni & divites
sunt, quasi subsannando de prophetarum patre scif-
citantur. Et quia pro re valde nova habent, quod
parvi homines sæculi tam magni videri possunt,
subjungitur:

Propterea versum est in proverbium: Num
Saül inter prophetas?

Quod nimirum si oculis cordis inspicerent, pro
nova re non haberent. More etenim suo agit Spi-
ritus sanctus, cum ad virtutum culmen pauperes, hu-
miles atque simplices erigit. Nam de eo scriptum
est: *Qui ponit humiles in sublime, & marenes erig-*
Job. 5. a *git seipitate.* Hinc omnipotens Pater de eodem
omnipotente suo Spiritu per Prophetam dicit: *Su-*
Isa. 66. a *per quem requisivit spiritus meus, nisi super humi-*
lem, & quietum, & tremantem sermones meos? Hinc
Paulus ait: *Non multi sapientes secundum carnem,*
2. Cor. 1. *non multi nobiles, sed quæ stulta sunt mundi elegit*
Moral. *Deus, ut confundat fortia: & ignobilia mundi elegit*
lib. 29. *Deus, ut ea, quæ sunt, destrueret, ut non gloriatur*
cap. 1. *omnis caro in conspectu ejus.* Quod certè proverbium
etiam electis adscribi potest. Non enim minor ad-
miratio habita est de beato Paulo Apostolo, quan-
do auditum est ab Ecclesia: quia ille evangeliza-
ret, qui Ecclesiam minando, & cadendo expug-
nare solebat, nunc prædicando defenderet. Tunc
quidem ij, qui audiebant, dicere poterant: Num
Saulus inter Apostolos? Numquid ille Jesum præ-
dicat, qui Jesum persequi solebat? Sed hoc jam in
electorum proverbium versum est. Proverbium qui-
dem est, quando in eo, quod dicitur, aliud occulta-
tur. Conversio autem beati Pauli Apostoli, facta
est proverbium peccatoris. Audiat ergo unusquis-
que peccator beati Pauli conversionem, & non des-
peret de criminum multitudine. Saulus enim spirans
minarum, & cædis in discipulos Domini, ubique ele-
ctos affligebat, lapidantium protomartyrem Ste-
phanum vestimenta servabat; & velut omnium ma-
nibus lapidabat, qui expeditos ad lapidandum omnes

Mat. 9. a

reddebat. Sed qui talis exiit Christum persequens,
ad Christum conversus, caput effectus est natio-
num: quia obtinuit totius Ecclesiæ principatum.
Dum ergo tam magnum peccatorum conversum,
tam sublimi dignitate à Domino honoratum cons-
piciamus, peccatorum nostrorum invenire nos posse
remissionem præsumamus. Proverbium ergo nostrum
id est, quod ad evāgelizandum persecutor assumitur,
quod hoc mysterium continet: quia conversus pec-
cator non solum sperare à Domino veniam, sed
quod viriliter certando pertingere valeat ad coro-
nam. Sed hoc distare inter carnales, & spirituales
prædicatores solet: quia carnales post alta verba
prædicationis, ad ima descendunt pravi operis: spi-
rituales verò post sublimia, quæ loquuntur, in al-
tiora valde cælestis patriæ desideria se sustollunt.
Unde & subditur.

Cessavit autem prophetare, et venit ad excel-
sum.

Ad excelsum post prophetiæ ministerium venit,
qui ad cælestia gaudia, quæ prædicat, mentem eri-
git: & ad ea amando se sublevar, quæ loquendo
monstrat. Doctores quidem cum minoribus plana
prædicant, cum eis, quasi in plano sunt. Et quia
post verba prædicationis ad promerenda ea, quæ
prædicant, se bonis operibus præparant, ad excel-
sum venire perhibentur. Qui certè sublimis verbo
& opere sunt, cogitatione elationis non sunt. Ma-
gna quidem semper agunt, sed magni videri num-
quam appetunt. Bene ergo subjungitur:

Dixit autem pater Saul ad eum, et ad
puerum ejus: Quo abistis? Qui respon-
dere: Quæere asinus, quas cum non re-
perissemus, venimus ad Samuelem. Et di-
xit ei pater Saul: Indica mihi, quid
dixerit Samuel. Et ait Saul ad patrum
suum: Indicavit nobis, quia invente
sunt asina. Sermonem autem regni non
indicavit ei, quem locutus ei Samuel
fuerat.

Sermo regni est honorabilis dignitas pastoralis.
Ipsa enim repræsentatione sua loquitur: quia pa-
trius non est, qui tanto ordine sublimatur. Ver-
bum ergo regni rex non indicat: quia pastor Eccle-
siæ magno divinitatis splendore loquitur, sed elatione
non loquitur. Qui verò verbum non indi-
cat, illud celat quod loquitur. Verbum enim sem-
per loquitur, cui verbum est, alioquin verbum non
est. Verbum ergo regni habet, qui ea conversatione
fulget, quæ exempla cælestis itineris aliis quasi lo-
quendo præbet. Verbum ergo non indicat, qui ma-
gnitudinem sanctitatis per vanam gloriam non re-
velat. Habet quidem quod indicet, sed quod per se-
ipsum ostenditur, indicare non vult. Nam qui ma-
gna dignitate, magnaque sanctitate radiat, multa vi-
vendo ostendit, quæ loquendo non dicit. Hoc profectò
regni verbum habere Dominus prædicatorem
voluit, quando in veste Pontificis tintinnabula po-
ni mandavit. Vestis quidem Pontificis est ostensio
bonæ conversationis. Quæ quasi tintinnabulis mul-
tis inscribitur, quando opera bona multiplicat, quæ ad
minorum exemplum clamant. Sed indicare rex re-
gni verbum non audeat: quia præceptum est sacer-
dotibus, ut coram Domino vestis decorem portent.
Coram Domino quidem vestis decorem portat, &
qui bona ostendit, & de ostensione bonorum so-
perum non hominibus per vanitatem foris, sed
Deo intus per amorem placere appetit. Tunc cer-
tè sacerdos tacet, sed dum incedit, quod portat
clamat; quia electus prædicator se jactando non in-

Erod. 8

f

dicat, sed bene vivendo loqui nequaquam cessat. A
Dicatur ergo de Saül, quia patruo suo sermonem regni non indicavit: quia electi viri, cum splendorem dignitatis, aut bonæ vitæ incrementa percipiunt, per exempla se proferunt, sed silentio occultant. Et quia aliis electis se esse meritis minores credunt, ille, cui sermonem non indicat, ejus patruus esse dicitur. Patruus quippe dicitur frater patris. Redemptor autem generis humani quorquod fidei suæ & doctrinæ sacramentis instituit, ad immarcescibilem æternæ hereditatis gloriam tot filios facit. Qui enim instituntur in Ecclesia, quasi parvuli adhuc filij sunt. Sed, qui magnis meritis ei jam in virum perfectum occurrit, frater est Redemptoris. Tales nimirum beatus Paulus Apostolus collaudans, ait: *Heredes Dei, coheredes Christi*. Quia ergo perfecti prædicatores electos alios perfectos tenent, & se imperfectos, patruus Saül dicitur, qui de regni sermone eum interrogasse perhibetur. Eundem verò regni sermonem Saül Samuel dixerat: quia electi viri spiritualem conversationem, quam habent, majorum locutione didicerunt. Sed rex, qui initiatus per unctionem fuerat, à populo adhuc electus non erat. Unde & sequitur:

Vocavit Samuel populum ad Dominum in Masphath.

Masphath, ut dixi, speculatio interpretatur. In ordinatione autem regis populus in Masphath vocatur: quia qui ad ordinandum sanctæ Ecclesiæ pastorem conveniunt, ejus spiritualia, non carnalia attendere docentur. Speculari quidem est, per formam sacre Scripturæ ordinandum prædicatorem cognoscere. Nam electorum speculum sacra Scriptura est. Quasi enim per speculum noscitur pastor, quando moribus talis ostenditur, qualis in sacro eloquio prædicatur. Bene igitur Samuel populum in Masphath convocat, ut electio boni antistitis non sit humano judicio, sed divino: cum non talis eligatur, qualis hominum arbitrio decerni potest, sed qualis in sacro eloquio declaratur. Quod quia divini muneris est, oportet, ut populus, qui à Deo tam magna expectare cognoscitur, à reatu suo per penitentiam satisfactionem purgetur. Ipsa autem cognitio peccati, est præparatio divini muneris: quia sæpe cum nos divino munere indignos credimus, id per humilitatem promeremur. Unde & Samuel eos, qui ad excipiendum regem convenerant, prius ad peccatorum suorum considerationem convertere satagit: quia subjunctum est.

Et ait Samuel ad filios Israel: Hæc dicit Dominus Deus Israel: Ego eduxi Israel de Aegypto, & erui vos de manu omnium regum, qui affligebant vos. Vos autem hodie projecistis Dominum Deum vestrum, qui solus salvavit vos de universis malis & tribulationibus vestris, et dixistis: Nequaquam, sed rex erit super nos.

Attentè quidem ostendit eis & bona, quæ eis impendit Dominus, & mala, quæ Domino fecerunt ipsi: ut tantò gravius se deliquisse cognoscerent, quanto illum peccando offendere ausi sunt, à quo tanta bona perceperant. Quid verò sit abjicere Dominum, & qualiter secundum litteram & secundum spirituales sensum intelligi debeat, superius latè expositum est, ubi ad Samuelem Dominus ait: *Non te abjecerunt, sed me, juxta omnia opera sua, quæ fecerunt à die, qua eduxi eos de terra Aegypti*. Sed quia sancti prædicatores eos, quos arguendo compungunt, docendo instruunt, subintulit, dicens:

Nunc ergo state coram Domino per tribus, et

familias vestras.

Coram Domino quidem stare præcipimur, quando majorum præcepto corda nostra ad scienda ejus mandata præparamus. Vel coram Domino stant electi, quando à summis viris in spiritualibus virtutibus considerantur: ut qui melior in eis aspicitur, per pastorem curam ceteris præferatur. Et quia plures sunt fidelium ordines, per tribus & familias stare coram Domino jubentur. Quod profectò latius exequens, subdit, dicens:

Et applicuit Samuel omnes tribus Israel, et cecidit fors super tribum Benjamin, et applicuit tribum Benjamin et cognationes ejus, et cecidit cognatio Metri, et pervenit usque ad filium Cis.

Stare omnes per tribus, & familias fecit; ut omnes consideraret, & consideratis omnibus utiliore eligeret. Sed quia ipse jam, Domino revelante, regem cognoverat, eumque ipso præcipiente, in principem unxerat: quid est, quòd adhuc eligendum per tribus & familias quæritur? sed inventus rex à solo Propheta erat. Inventus ergo quæritur, ut non inventus à populo, inveniatur. Sorte etiam quæritur; ut eum, quem Propheta eligeret, dispensatione divina provisum populus non posset dubitare. Quid ergo in hoc facto signatur, nisi quia sanctæ Ecclesiæ principes multa consideratione eligendi sunt? Summi etenim prædicatores, ex interna gratia sancti Spiritus, quam habent, magno providentiæ lumine pleni sunt. Et quia valde sunt humiles, de internæ illuminationis suæ magnitudine non præsumunt. Quare & ea, quæ apud se bene ordinant, coram aliis probant. Solus enim Propheta regem futurum noscit, quando summus sanctæ Ecclesiæ rector personam ordinandi rectoris, & merita conspiciat. Quem etiam in principem ungit, quando eum donis spiritualibus plenum asserit. Tamen adhuc populum convocat, per tribus, & cognationes dividit, sortes ponit, & eum, quem novit, quasi per artem invenit. Tribus quidem, & familiae quasi divise stant, quando in statu virtutum diversi sanctæ Ecclesiæ ordines attenduntur. Nam cum perfectiones electorum plures inveniuntur, cum candorem virginum, cum robur continentium, cum honesta ministeria clericorum, cum monachorum sollicitudinem videmus, velut stantes tribus attendimus. Et quia in Dei servitio horum multa varietas est, dum ea, quæ sunt in singulis ordinibus, item varietates aspiciamus, quasi stantes non solum tribus, sed etiam cognationes videmus. Et fors super tribum cadit: quia meliores viri sæpe in uno ordine, quàm in alio inveniuntur. Nam velut sortem tribus accipit, quando ij, qui perfectiores sunt aliis, convenire videntur ministerio prædicationis. Sed non super personam adhuc, sed super tribum fors cadit, quando plures sunt, in quibus persona digna reconditur. Adhuc itaque summis viris remanet, quod inquirent. Bene ergo fors super tribum Benjamin cecidisse dicitur; Samuel autem ipsam tribum, & ejus cognationes applicuisse, & ad Cis filium pervenisse: quia electi & summi viri sanctæ Ecclesiæ considerare virtutes singulorum non desinunt, donec ad eum veniant, qui ministerij pastoralis sorte dignus inveniatur. Sed qui digni sunt, onus tanti ordinis suscipere vehementer expavescunt. Unde & sequitur:

Quæserunt ergo eum, & non invenerunt, et consuluerunt pro eo Dominum, utrumnam venturus esset illuc. Responditque Dominus: Ecce absconditus est domi.

Abcondunt quippe se, ne inveniatur: quia subire dignitatem refugiunt, cujus oneri se esse impa-

res arbitrantur. Habet quippe spiritualis praelatio
exteriorem gloriam dignitatis, habet & interioris
magnitudinem operis. Nam rector & honoratur à
subditis, & portat eos, à quibus honoratur. Cum
honoris ergo principio causa nascitur oneris: quia
unde honor à rectore excipitur, inde illud suscipit,
quo gravetur. Quamquam ipse honor dignitatis per
seipsum magnum sit onus mentis: quia contemni de-
bet, & placet. Contemni quidem debet, ne men-
tem per superbiam eleuet: & suscipi debet, ut cæle-
stia, quæ doctor loquitur, subiecti venerentur. Gra-
uius ergo onus de honore nascitur: quia electus pa-
stor magna animi virtute ferre potest, ut despiciat il-
lud in se, quod pro Deo recipit in se: ut videlicet
talis pro Deo sit, sed sibi talis non sit, & semetipsum
abneget, & non abneget: ut sit quod est pro Deo,
& quod est pro semetipso, non sit. Honor itaque ob-
blatus à subiecto suscipitur, ut prædicatio commen-
detur. Honorem quoque oblatum prædicator despici-
cit: quia non extollitur, quod honoratur, sed gau-
det, quod verbi Dei ministerium commendetur. Hoc
autem quàm difficile agatur, cogitando melius,
quàm loquendo comprehenditur. Nam infirmis
mentibus impossibile est onus aliorum fortiter ferre,
& oblatus honoris reverentiam mentis virtute dispo-
nere; ut inter eisdem honoris obsequia, de profes-
tu subditorum gaudere sciat, & pro reverentia sua
tumere nesciat. Quia ergo electi viri displicere Deo
nolunt, praelationis officium suscipere vocati refu-
giunt. Sed & eandem fugam ministerij ad virtutem
humilitatis habent, non ad jactantiam dignitatis.
Nam quantum possunt, fugiunt: sed si à Domino
provisi sunt, delitescere nequaquam possunt. Quare
& idem Saül domi absconditur, sed Domino pan-
dente, monstratur: quia electi viri exterioribus se
sanctæ Ecclesiæ ministerijs subrahunt, sed tamen
ad exteriora ministeria disponenda, Domino dispen-
sante, produciuntur. Quia verò nunc in sancta Ec-
clesiâ, qui se subrahant tantis honoribus, pauci sunt,
qui se ingerant, multi; notare, qui se ingerunt, de-
bent: quia is, qui à Propheta domi absconditus di-
citur, non ad spirituales Ecclesiæ dignitatem, sed
ad sæcularem regni gloriam quærebatur. Non enim
in pontificem hunc quærebant, sed regem facere vo-
lebant. Videat ergo sacerdos, qua mente fugiendum
sit culmen sanctæ Ecclesiæ, si culmen sæculi conscen-
dere, tam cautè reges fugere. Sed, quia sancti viri,
quò instantius suscipere ordinem praelationis refu-
giunt, à devotis plebibus devotius requiruntur, fe-
quitur:

Concurrerunt, & tulerunt eum inde.

Post hæc etiam subditur:

Stetitque in medio populi.

In medio populi stat praelatus, quando ab uni-
versis subditis ejus fortitudo conspicitur. Stare nam-
que virtutis est. Qui ergo bona operatur, instanter
stat. Et quia eadem bona opera exemplum minori-
bus præstant, in medio populi stare, non in soli-
tudine cernitur. Quod etiam pro rectitudine inten-
tionis dictum esse, convenienter accipitur. Qui enim
stat rectitudine corporis, caput in sublime tollit. Qui
verò bona publicè agit, non stat fortitudine operis,
si rectitudinem non habet intentionis. In medio ergo
populi stare rex dicitur, ut Prælatorum sanctæ
Ecclesiæ forma monstretur: quia ad exemplum sub-
ditorum bona opera debent ostendere; sed de eodem
bono opere suscipere mundi gloriam devitare. Sed
& quantus apparere debeat, subdit, atque ait:

*Et altior erat omni populo ab humero et sur-
sum.*

Latè supra ostendimus, quod excellens magnitu-
do corporis in sanctis prædicatoribus designet aug-

mentum perfectionis. In medio ergo populi sublimis
aspicitur, qui in virtutum culmine positus, à subdi-
tis non nescitur. Rectus quidem ordo electi prædica-
toris est, ut, ante sublimitatem ecclesiastici culmi-
nis, culmen conscendat virtutis, pro honore Dei
culmen obtineat gloriæ, sed majori sublimitate ful-
geat, revelata virtutum perfectione. Talis quidem
pastor à perfectis viris valde prædicandus est, à mi-
noribus cupiendus atque diligendus. Bene ergo sub-
junctum est: Et ait ad omnem populum: *Certe vi-
detis, quem elegit Dominus, quod non sit ei similis in
omni populo.*]

Et clamavit cunctus populus: Vivat rex.

Sequitur:

*Locutus est Samuel ad populum legem re-
gni, et scripsit in libro, et posuit coram
Domino.*

De jure regio, quia latè superius diximus, hoc
tantum de illo memoramus: quia ad historiam non
præcipitur, sed ostenditur, quid acturi sint reges re-
probi, quid vitaturi sint boni. A regibus quidem
defendendi sunt subditi, non bonis propriis spoliandi.
Auxilium præstare subiectis debent, agros, vi-
neas, & oliveta auferre non debent. Quod si non vi-
tanda, sed agenda scripta hæc contendere quis vo-
luerit, tyrannorum jus pro eo rege scribitur, qui ab-
jecto Domino, postulat. Crudelis ergo lex regni,
ultio est Dominum abjicientis populi. Non enim in-
justum erat, ut agros, & vineas perderet, qui re-
gnantem super se Dominum sponte perdebat. Cun-
cta ergo, quæ contra æquitatem in hoc jure regio
continentur, æqua esse cernimus: si in petendo rege
quidquid populus deliquerat, consideramus. Nam
quod magnum in divinæ æquitatis examine onus le-
gis est, si filios & filias in regis opere inviti ponerent,
quos à Dei libertate sponte tulissent? Et quid incon-
veniens esse cernitur, si quod ad ultimum ponitur,
ipsi fierent servi hominum, qui abjiciebant super se
regnantem Deum? Dum ergo regni lex scribitur,
perpetuæ memoriæ pœna traditur, qua audaces pun-
niantur: quæ quia per Domini justitiam lata fuerat,
coram Domino reponi perhibetur. Sed fortasse jus
illud aliud fuit, quàm lex ista, quæ scribitur. Quod
si verum est, hanc Samuel coram rege ad populum
loquitur, ut rex sciat à populo quid exquirat: sciat
populus quid exhibere suis regibus debeat. Quæ lex
in libro scribitur, ut pro futurorum memoria refer-
vetur. Coram Domino ponitur, ut venerabilis ha-
beat. Nos autem reges ecclesiarum esse sanctos
prædicatores diximus, quibus apertè omnia conve-
nire ostendimus, quæ jure regio continentur. Hanc
ergo legem Samuel ad populum loquitur, quando
electus doctor fideles sanctæ Ecclesiæ instruit, qua
humilitate suis præpositis debeant subjugari. In libro
etiam scribitur, quando in eorum mente hæc firmi-
ter inserit. Nam qui sic loquitur, ut audita audito-
res ejus obliviscantur, ad populum legem dicit, sed
hanc in libro non scribit. Verba ergo, quæ doctor
loquitur, in libro scribere, est auditorum suorum
mentibus attentè commendare. Quasi scribere vole-
bat Dominus, quæ dixerat, quando dicebat: *Me-
mentote sermonis mei, quem ego dixi vobis. Non est
servus major Domino suo.* Hinc Paulus locutam re-
gni legem in libro describens, ait: *Mementote præ-
positorum vestrorum, qui vobis locuti sunt verbum Dei,
quorum intuentes exitum conversationis, imitami-
ni fidem.* Si verò & hæc aliam legem quis esse præsigna-
tam accipere voluerit, illam aspiciat, quam beatus
Paulus ostendit, dicens: *Qui evangelium annunciat,
de evangelio vivat: & qui altario servit, de altario
vivat.* Hanc quippe legem regni Dominus loqueba-
tur ad populum, quando dicebat: *Qui recipit pro-
phetam in nomine propheta, mercedem propheta acci-*

ibid. piet: & qui recipit iustum in nomine iusti, mercedem iusti accipiet. Et ut arctius hanc in libro describeret, à minori verbum roborans, ait: *Qui dederit uni ex minimis meis calicem aque frigide tantum in nomine discipuli, non perdet mercedem suam.* Sequitur:

Dimisit Samuel omnem populum, singulos in domum suam, sed Saul abiit in domum suam in Gabaa, et abiit cum eo pars exercitus, quorum tetigit Deus corda. Filij vero Belial dixerunt: Numquid salvare nos poterit iste? Et despexerunt eum.

Si simplex historia quæritur, quid unquam planius dici potuit? Sed si vim verborum singulorum attendimus, magna sunt, quæ in hac simplicitate verborum clauduntur. Nam populus in domum suam dimissus asseritur, rex autem in domum non esse dimissus, sed abiisse perhibetur. Separatim quoque de domibus populi, & de domo regis dicitur: quia populus refertur dimissus in domum suam, & rex abiisse in suam. Prius tamen populus dimissus est, quam abiret rex. De abeunte etiam populo cautè signatur, & non simul, sed singuli abiisse in domum suam referuntur. De his verò, qui regem secuti sunt, non dicitur: Abiit pars exercitus, singuli post regem: sed: *[Abiit cum eo pars exercitus.]* Ad extremum verò qui regem sequuntur, eorum corda à Deo tacta referuntur: qui regem spernunt, Belial filij nominantur. Hic profectò modus dicendi non simplex, sed valde ei subtilis est, qui considerare novit, non quod simpliciter foris sonat, sed quod sapienter intus insinuat. Quid est ergo, quòd rex in domum suam abire, populus verò dimitti dicitur? Sed regem, Ecclesiæ pastorem, populus, subiectos designare ostendimus. Ire autem liberi est, dimitti ejus, qui retineri potest. Rex ergo abire dicitur, ut in persona prædicatoris libertas animi prædicetur. Abire quippe doctores possunt, cum volunt, & redire: quia fortes sunt in bono opere, sapientes in interna dispositione. Veniunt quippe, quando ad subditos exeunt, aut exemplo boni operis, aut verbo prædicationis. Abeunt autem, quando ad mentis secretum redeunt, & quod foris acturi sunt, intus disponunt. In qua nimirum consideratione, quia quotidie permanent, quasi intra domum latent. Abire ergo in domum suam rex dicitur: quia prædicator æternæ vitæ operatione probatus, sapientiæ doctrinâ securus, liber ad opera potest egredi, & ad consilia mentis intrare. Populus autem in domum suam dimittitur: quia fideles subiecti non sunt liberi ad disponenda, quæ volunt, sed ad ea, quæ iubentur. Quasi tenti quidem dimittuntur, dum iusta præcipiuntur agere: præsumere non iusta, devitare. Et quia ad opera diversa mittuntur in suam domum eorum unusquisque dimittitur. Ut enim ea, quæ nobis præcipiunt, bene perficiamus, priusquam appareamus in opere, intus recondimur in interna consideratione. Reges ergo nostri nos singulos in domum nostram dimittunt: quia ad ea, quæ nobis injungunt, nos per secretam mentis dispositionem ite præcipiunt. Bene quidem ipsi præcipiunt, sed si operationis nostræ modum negligimus prævidere, quæ bene præcepta sunt, inconsulta mente dissipamus. Singuli ergo in domum suam redeunt, quando unusquisque fidelis subditus opus obedientiæ, quod proponit, consilio mentis disponendo prævenit. Quia verò, electo rege, in domum suam ante populum dimissus, quam rex abiisse asseritur, potest in hoc aliud designari. Qui enim regem excipiunt, in domum suam vadunt, quando se unusquisque subiectus considerando præparat, ut ei, quem præesse sibi petit, fidelem obedientiam impendat. In hoc ergo loco non est imperata considerare, sed imperandis infima se dispositione subternere. Regi quoque in

A domum suam abire, est, ut discretè paratis imperet, considerare. Alia ergo est domus regis, alia populi subiecti: quia alta illi mente subditorum itinera disponenda considerant, isti prælatorum imperia exequi per intimi propositi robur parant. Unde & domus regis in Gabaa sita perhibetur. Gabaa quippe sublimis dicitur. Domus ergo regis in Gabaa esse ostenditur: quia electus doctor non ima, & terrena cogitando incolere, sed alta & cælestia meditari studet. Unde & bene pars exercitus cum eo ire in Gabaa dicitur: quia hi, qui contra diabolum fortes sunt, electum pastorem suum ad virtutum alta profequuntur. Pars ergo exercitus ire cum rege dicitur: quia in sancta Ecclesia plerique fideles sunt, qui prælatis suis humiliter obedire sciunt, alta cogitare nesciunt. Sciunt quidem imperata perficere, nesciunt aliis imperanda prævidere. Quasi enim hujus partis milites commemorabat Paulus, cum Colossensibus scriberet, dicens: *Salutat vos Aristarchus concaptivus meus, & Marcus consobrinus Barnabæ, & Ioannes, qui dicitur Iustus, qui sunt ex circumcisione, hi soli sunt adjuvatores mei in regno Dei.* Item Romanos alloquens, ait: *Salutate Priscam & Aquilam adiutores meos.* Et post pauca: *Salutat vos Timotheus adiutor meus, & Lucas, & Iason.* Adjutores quippe suos discipulos vocavit, quia ordine minores erant, sed laboris participes: obedientiam humilitate Apostolo subiecti erant; sed dum cum eo æterni regni gloriam prædicarent, cum eo pariter veritatem defenderent, infidelibus obstitent, illatas persecutiones fortiter sustinerent, quasi in bello Dei milites regis erant. Cum rege in Gabaa pars exercitus ire dicitur: quia perfecti discipuli in alta dispositione sanctæ Ecclesiæ magistrorum suorum coadiutores sunt: auxilia, quæ possunt, per altitudinem virtutis ferunt; sed eis, quos adjuvant, per humilitatem serviunt. Et quia hoc non nisi illi possunt, qui Spiritus sancti gratiâ præventi sunt, cum pars exercitus ire cum rege dicitur, subiungitur, *[Quorum Deus tetigit corda.]* Quia enim digito tangere solemus, Deus corda sanctorum tangit, quando eis Spiritus sancti gratiam tribuit. Et ejus tactum sentiunt: quia, recepto internæ virtutis munere, à carnalitate suæ debilitate commoventur. Qui protinus cælestis exercitus milites fiunt: quia per virtutem sancti Spiritus infirma deferunt, & ad agenda fortia in Christi bello præparantur. Quia verò intra sanctam Ecclesiam quidam prælatos suos despiciere non verentur, audiant: quia qui regem despiciunt, Belial filij dicuntur. Per superbiæ quidem vitium in illius imitatione generantur: de quo scriptum est: *Omne sublime videt, & ipse est caput super omnes filios superbiæ.* Qui apud superbiorum mores insinuant, quia dicunt: *[Numquid iste salvare nos poterit?]* Sancti etenim viri, quia præsentia despiciunt, æterna inquirunt, contemptum mundi, quem in mente retinent, proferunt etiam in exteriori conversatione: intus venerabiles sunt, foris despicabiles videntur. Superbi ergo, quia illud solum, quod in sanctis foris despici potest, aspiciunt; illud verò, quod valde venerandum est, cernere non merentur, dicunt: *[Numquid iste salvare nos poterit?]* Quasi despiciendo interrogent: A tam parvo tam grandia speranda sunt? Ille tam parvus nos tam magnos: tam debilis tam fortes salvare posse credendus est? Nam quid est aliud, quòd dicunt: *Ille & nos: nisi quòd superbi & arrogantes insipientes alios, semper parvos, & debiles esse credunt, se autem magnos, fortes, atque sapientes: Meritò igitur Belial filij dicuntur: quia dum superbiendo se extollunt, illi se conformant, qui eodem modo cecidisse de cælo dicitur. De quibus etiam regem despicientibus dicitur:*

Et non attulere ei munera.

Si ad litteram ista discutimus, hoc profectò insi-

nuant: quia & terrarum domini, & spiritualia san-
ctæ Ecclesiæ prælati exterioribus officiis honorandi
sunt. Unde & beatus Paulus Apostolus elatos Ro-
manos alloquitur, dicens: *Reddite omnibus debita, cui tributum, tributum: cui veltigal, veltigal.* Hinc
Apostolorum princeps exhortans, ait: *Subiecti esto-
te omni humana creatura propter Deum, sive regi
tamquam præcellenti, sive ducibus tamquam ab eo
missis.* Spiritualia verò munera rectoribus nostris
tribuimus, quando debitam eis honoris reveren-
tiam offerimus, & ea, quæ præcipiunt, cum ma-
gna devotione servamus. Magna enim munera sunt
reverentia honoris, & humilitas subjectionis: quia
dum rectoribus nostris, & intus per humilitatem sub-
dimur, & per exteriora obsequia foris honoris reve-
rentiam exhibemus, munus eis unum præbemus à
corpore, aliud à corde. Ut ergo superborum typum
insinuet Propheta, non dicit: *Non attulere ei mu-
nus: sed, [non attulere ei munera:]* quia dum electos
prædicatores despiciunt, eis utique honorem à cor-
pore offerre dedignantur, & humilitatem à corde.
Sed cum electi prædicatores subditorum culpam
agnoscunt, aliquando eam statim corrigere incre-
pando gestiunt, aliquando hanc se nosse dissimu-

lant; ut ad eam delendam congruum tempus qua-
rant. Unde & de eodem despecto rege protinus sub-
ditur:

Ille verò dissimulabat se audire.

Subditorum quidem pravitatem audit, qui noscit:
sed audit, & non respondit, immo se audire dissi-
mulat: quia plerumque, causa exigente, nota sub-
ditorum superbia incorrepta deseritur, ut opportu-
niori tempore, quasi cognita, feriat. Quam pro-
fectò Ecclesiasticæ censuræ discretionem bene in hoc
ipso Israël rege agnosimus, si regni tempora, &
acta diversa videamus. Nam rudis adhuc, & novi-
ter ordinatus dissimulare se audire despicientium
verba dicitur, sed confirmato regno super Israël ad
dexteram, & sinistram pugnare, & quocumque se
vertebat, superare perhibetur. Culpa ergo, quæ fe-
riri digna severitate non potest, dissimulanda, non
exponenda est: quia audacius à subiectis delinquitur,
si prælatorum infirmitas agnoscat. Hæc in quarto
hujus operis libro disputata sufficiant, ut per lo-
quendi principium ad exponenda, quæ restant, stu-
dium renovemus.

LIBER QUINTVS.

CAPVT PRIMVM.

UM sacræ hujus historię profundita-
tem asserere in istius operis præfatione
voluissim, in eo potissimum videri
posse asserui, quod scripta fuerit à Prop-
hetis. Ipsi quidem mystica dicere, non
solum verbis, sed etiam rebus consueverant: plana
proferre, sed alta signare. Quia enim per eos Spiritus
sanctus loquebatur, & planum erat, quod ipsi,
velut homines dicebant, sed profundum, & mysti-
cum; quia locutionem hominibus summus & incir-
cumscriptus Spiritus suggerebat. Quia ergo Prophe-
tam Samuelem loquentem exponimus, tantò majori
studio indigemus, quantò ipse in Spiritus sancti
gratia sublimiter assumptus, exteriora dixit, sed in-
teriora vidit. Carnalia plerumque asseruit: sed inti-
ma & spiritualia signavit. Sed quia humano studio
ad divina pervenire impossibile est, non est nobis
confidendum de viribus propriis, sed de dignatione
Spiritus sancti, qui à Redemptore missus, *Replevit
orbem terrarum, & hoc, quod continet omnia, in om-
nibus jam scientiam habet vocis.* Quid ergo jam
idem Propheta de inceptis Israëlitarum gestis exe-
quatur, audiamus.

Cap. I. a

*Et factum est (inquit) quasi post mensem,
ascendit Naas Ammonites, & pugnare
cepit adversus Iabes Galaad. Dixerunt-
que omnes viri Iabes ad Naas: Habeto
nos federatos, & serviemus tibi. Et res-
pondit ad eos Naas Ammonites: In hoc
feriam vobiscum fedus, ut etiam om-
nium vestrum oculos dextros, ponamque
vos opprobrium in universo Israel.*

Cap. XI.
1. Regum

Si historia quaeritur, nihil planius dici, nihil faci-
lius potest intelligi. Si verò spiritum sequi volu-
mus, Paulum prius loquentem audiamus, qui ve-
1. Cor. 10. c
scripta sunt autem propter nos, in quos fines seculorum
devenerunt. Esse etiam spiritualia bella insinuat, di-
cens: *Non est nobis colluctatio adversus carnem, &
sanguinem; sed adversus principes, & potestates, ad-
versus spiritualia nequicia in caelestibus.* Cum ergo

Naas ascendere, & pugnare contra Iabes Galaad di-
citur, interiora vitiorum prælia designantur. Quibus
nimirum verbis sacræ historię processus ostenditur,
ut novo regi nova bella moverentur: quæ dum bene
conficeret, strenuitatis suæ gloriam demonstraret.
Quis est ergo iste Naas Ammonites? quæ est Iabes
Galaad? Sed Naas interpretatur, serpens, Iabes, ex-
siccata. De serpente autem in Genesi dicitur: *Quia
callidior erat cunctis animantibus.* Cujus profectò ser-
pentis similitudo si in vitiis quaeritur, quid similius,
quàm violentum gastrimargiæ, id est, gulæ motum
invenimus? Luxuriæ quidem motus, furci crimen,
turpis lucri appetitus, iræ impetus: amaritudo secul-
laris tristitiæ, desidia acediæ, appetitus vanæ glo-
riæ, tumor superbiæ aperte detestabilis est: gulæ ve-
rò vitium tantò est fraudulentius, quantò & occul-
tius: quia & quasi necessarium suggerit cibum cor-
pori, sed dum abundanter carnem reficit, luxuriæ
gladium in mentem mergit. Suadet quod peccatum
non est; sed unde comestio quasi non peccatum reci-
pitur, inde peccato luxuriæ anima subjugatur. Un-
de & in paradiso ad mulierem gulæ vitio decipien-
dam, serpens venisse ostenditur, qui aliud suggere-
ret, aliud obtineret; ut dum comedenda ostenderet,
improvisam mortem propinaret. Serpens ergo iste
gulæ designat aviditatem: quia & respectu justæ ne-
cessitatis repit, & virus impiæ delectationis spargit.
Bene etiã Ammonites dicitur, qui, populus mæroris,
interpretatur: quia luctum videtur, quod suadet, sed
valde luctuosum erit in æterna damnatione. Popu-
lus autem dicitur: quia gulosis quique pro sollicitu-
dine ventris innumerabilium curarum frequentia
deprimuntur. [*Qui ad Iabes Galaad ascendit:*] quia
in alta abstinentiæ virtute posita justorum corpora
ad ciborum concupiscentiam præcipitare appetit.
Exsiccata quidem rectè caro dicitur, quæ humore
pinguedinis non gravatur. Ad eos quidem Naas af-
cendit, quos exsiccatos videt: quia illis graviora
bella gulæ spiritus ingerit, quos attenuatos jejuniis
agnoscit. Bene autem pugnare cœpisse Naas dicitur:
quia sancti viri gulæ suggestionem non habent in
fœdere amicitie, sed in pugna contrarietatem. Ab-
stinentes enim, quasi cum serpente pugnant, quando
gulæ

Gen. 3. a

Gen. 3. a